

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Význam náboženské výchovy z pohledu mladých lidí

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Ing. Irena Ocetková, PhD.

Vypracovala:

Bc. Zdenka Němečková

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Význam náboženské výchovy z pohledu mladých lidí“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 28. 3. 2010

.....

Zdenka Němečková

Poděkování

Děkuji pani Mgr. Ing. Ireně Ocetkové, PhD. za užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Zdenka Němečková

OBSAH

ÚVOD	7
1. Specifika českého státu a společnosti	9
1.1 Specifika české rodiny	10
1.2 Rodinné tradice a hodnoty vs. naše společenská realita.....	11
1.3 Výchova v současnosti	13
1.4 Výchova pro budoucnost	14
1.5 Rodina jako vymírající model.	16
1.6 Rodina jako vztahová síť	17
2. Globalizace a výchova	20
2.1 Předávání životních hodnot	23
2.2 Potřeba rodiny pro úspěšné předávání hodnot	25
2.3 Specifika předávání hodnot u dnešní mladé generace	26
2.4 Socializace jedince	27
2.5 Výchova a vzdělání	28
3. Privatizace víry	30
3.1 Individualizace.....	31
3.2 Spiritualita	32
3.3 Náboženství a společnost	34
3.4 Neviditelné náboženství a mládež.....	35

4. PRAKTICKÁ ČÁST	39
4.1 Popis vzorku respondentů	39
4.2 Cíle a předpoklady výzkumu.....	40
4.3 Hypotézy	41
1) Předpokládám, že na Stojanově gymnáziu studuje více než 50 % věřících.	41
2) Předpokládám, že největší vliv na rozhodnutí, zda jsou či nejsou mladí lidé věřící má jejich rodina.....	43
3) Předpokládám, že u většiny věřících studentů bude na žebříčku hodnot figurovat na prvním místě Bůh.....	46
4) Předpokládám, že se vztah k náboženství u nevěřících studentů během jejich čtyřletého studia na křesťanském gymnáziu změnil k lepšímu.	52
5) Předpokládám, že většina věřících studentů by uvítala možnost navštěvovat hodiny náboženské výchovy na všech školách v České republice.....	56
6) Předpokládám, že většina věřících studentů se nebude cítit osamělá.	59
7) Předpokládám, že více než 50% věřících studentů nebude souhlasit s rozvodem se svým budoucím partnerem.....	63
8) Předpokládám, že většina věřících studentů navštěvuje alespoň jednou týdně bohoslužby.	66
ZÁVĚR.....	68
ANOTACE:	70
SEZNAM LITERATURY:.....	71
INTERNETOVÉ ODKAZY:	74
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK:.....	75

SEZNAM TABULEK.....	76
SEZNAM GRAFŮ.....	78
SEZNAM PŘÍLOH.....	79

Úvod

Dnešní doba s sebou přináší mnoho změn. S rozvojem vědy, techniky a kultury se mění i žebříček hodnot dnešní mládeže. V dnešní přetechnizované době se zkracují vzdálenosti, zlepšuje se životní úroveň, díky které má v České republice každý přístup ke vzdělání. Na druhé straně to vede k tomu, že rodiny a generace nežijí pohromadě, a proto nedochází k předávání životních zkušeností a hodnot z generace na generaci. Konfesní religiozita a morálka jsou svojí podstatou a tradicí úzce spojeny. Tradiční postoj kupř. katolického učení je, že přirozená morálka a morálka křesťanská je jedno a totéž. Dříve si člověk náboženství nevybíral o nic víc či míň, než svou rodnou zemi a rodinu. Člověk náležel pouze jednomu národu a jednomu náboženství, které se pohybovalo mimo čas a dějiny. V dnešní době je volba náboženství věcí osobní, týká se pouze svědomí jednotlivce a nepodléhá kontrole společnosti ani zásahům státu.¹ Avšak tato skutečnost může mít za následek kulturní diskontinuitu či dokonce desintegraci společnosti.

Podle Durkheima hraje náboženství významnou roli při začleňování jedince do společnosti a při udržování sociální solidarity. Lužný uvádí, že za postupnou privatizací těch oblastí, které byly dříve (tj. v tradiční společnosti) podřízeny náboženství, je třeba hledat praktický a empirický vztah západního člověka ke světu; moderní společnost je řízena především racionálními předpisy.²

Zůstává tedy otázkou, jakou úlohu pro dnešního mladého člověka sehraje víra a morální hodnoty, na jejichž formování se rozhodnou měrou musí podílet rodina, společenství a společnost. Proto si předložená práce klade za cíl zjistit, jaký význam přikládají mladí lidé náboženské výchově, které se jim dostalo a také jak se náboženství promítá do jejich výchovy. Za reprezentativní vzorek jsem zvolila studenty prvních a čtvrtých ročníků Stojanova gymnázia na Velehradě, kde lze pozorovat, zda nastává nějaká změna ve vnímání a prožívání náboženství po absolvování studia, jehož součástí je povinná výuka náboženství. Na gymnáziu mohou studovat i nevěřící studenti, pokud

¹ RÉMOND René: Náboženství a společnost v Evropě, str. 83-152

² LUŽNÝ Dušan: Náboženství a moderní společnost, str. 39, 63

se podřídí řádu školy. Proto budu zkoumat, jestli někteří studenti po absolvování křesťanského gymnázia přejdou ke křesťanské víře. Celá práce tak bude mít za cíl rozpoznat, zda náboženská výchova, jak je dnes realizována (jak ve škole, tak také v rodině) je z pohledu mladého člověka efektivní, totiž vede-li k zintenzivnění náboženského života.

Průzkum budu provádět v prvních a čtvrtých ročnících dotazníkovou metodou. Budu zjišťovat, jestli je mezi odpověďmi mladých lidí rozdíl a jestli nevěřícím studentům dalo náboženství jako výukový předmět něco pro jejich další život.

1. Specifika českého státu a společnosti

Chceme-li znát odpověď na vztah dnešního mladého člověka k náboženství a náboženské výchově, musíme nejdříve prošetřit reálné podmínky, v nichž se náboženská výchova uskutečňuje, abychom byli schopni identifikovat vlivy prostředí a vlivy samotné náboženské výchovy. Proto svoji pozornost upřeme nejprve na specifika českého státu a společnosti.

Křesťanství je u nás silně zastoupeno od 9. do 10. století. Osvícenská společnost se od 18. století začala postupně uvolňovat z křesťanských tradic a její kultury – začala se sekularizovat. Kolem vzniku Československé republiky v roce 1918 se rozšiřuje náboženská svoboda a náboženská scéna je mnohem pestřejší. V době vlády komunistického režimu v letech 1948 až 1989 ovládal a omezoval tento režim církev zvenčí, ale i prostřednictvím demoralizovaných duchovních.³ Jak uvádí Tomáš Halík: „Církev vytlačena ze společenského a kulturního života do svého kultického mikrosvěta, případně omezená na administrativní styk s funkcionáři moci, ztrácí živý kontakt s realitou světa práce a sociálních problémů.“⁴ Proto u nás nikdy nedošlo k identifikaci národa s katolickou naukou, ale spíše se jednalo o odboj proti této nauce. Češi se zdráhali přijmout katolicismus za svůj, a proto je v České republice tak malé procento věřících. S tím také může souviset rozvodovost, která je v nekatolických zemích mnohem vyšší, než v zemích katolických, kde to římsko-katolická církev přímo zakazuje.

Církev též skýtá mnohem větší stabilitu pro mezilidské vztahy. Římskokatolická církev je u nás rovnoměrně rozložena po celém území. Skládá se z české a moravské diecéze. Při sčítání lidu v roce 1991 se 39% českých obyvatel hlásilo k církvi, 39,9% uvedlo, že je bez vyznání. Jak píše Jiří Hanuš, tradiční náboženské směry – katolíci a evangelíci, mají podle údajů Petra Saka nejvíce členů v nejvyšší věkové kategorii. Ve střední generaci je zastoupení minimální, mírný nárůst je u nejmladší věkové kategorie. Jiří Hanuš uvádí, že podle průzkumu sociologů, který byl zatím publikován jen v novinových článcích, se zdá, že „pokračuje individualizace náboženství zahrnující neochotu uvést vlastní prožívání do těsné souvislosti s některým jasně vymezeným

³ HANUŠ Jiří: Náboženství v době společenských změn, str. 56

⁴ HALÍK Tomáš: Víra a kultura, str. 80

směrem. Celkovou tendencí je pokles tradiční religiozity zaměřené na jediného osobního Boha a větší zájem o alternativní spiritualitu označovanou v tomto průzkumu jako meditační.⁵

Při sčítání obyvatelstva v roce 2001 se k náboženskému vyznání ve Zlínském kraji hlásilo 55,21%, což bylo nejvíce ze všech krajů České republiky. Následoval kraj Vysočina s 46,35% a Jihomoravský kraj s 43,66% obyvatelstva. Nejméně věřících s 15,83% bylo v Ústeckém kraji.⁶

Z těchto čísel lze usuzovat značně rozšířenou konfesní religiozitu regionu, z něhož se studenti Stojanova gymnázia rekrutují (kraj Zlínský, příp. Jihomoravský). V návaznosti na tuto skutečnost nutno počítat i s velkou mírou zvykové religiozity, která není ani tak projevem vlastního náboženského přesvědčení, jako spíše záležitostí oblastní konvence.

1.1 Specifika české rodiny

České dějiny od roku 1621 je možné až na krátké období vidět jako dějiny útisku. Rekatolizaci po Bílé hoře, bachovské reakci po roce 1848 spojené s regermanizací, německé okupaci za 2. světové války stejně jako bolševizaci se bylo možné bránit trojím způsobem. Emigrací, otevřeným disidentstvím nebo systémem „dvojí morálky“, tj. v rodině se mohla vyznávat „víra pravá“. Tato cesta byla cestou většiny. Rodina byla útočištěm a mohlo by se zdát, že toto postavení rodinu posilovalo. Nebylo tomu tak ale vždycky. Deformovaný stát vytváří deformované občany i deformované rodiny. Rodina nikdy není nedobytnou tvrzí, její vnější hranice má vždycky jistou propustnost. Čím je stát totalitnější, tím víc usiluje o proniknutí do soukromí rodiny a tím víc z rodiny dělá věc veřejnou.

Zvláště významně se na zproblematizování předávání hodnot podepsal marxismus, protože velmi významně zreorganizoval chod rodiny. Slibovaným rájem byla beztřídní společnost. Větší rovnoprávnost obou pohlaví, nastolená odstraněním

⁵ HANUŠ Jiří: Náboženství v době společenských změn, str. 66

⁶ [http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600380230/\\$File/41320572.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600380230/$File/41320572.pdf)

mužské ekonomické převahy, zněla přitažlivě. Prvním signálem selhání utopických představ o potencích kolektivu, který byl považován za hlavního nositele společenského pokroku, byly neúspěchy kolektivní výchovy dětí. Objevuje se koncept deprivčního syndromu (Langmeier, Matějček). Pevná citová vazba mezi dítětem a rodičem je psychology prohlášena za nutnou podmínku zdravého psychického vývoje člověka. Zaměstnanost žen strmě stoupala a naplňovala potřeby budovaného průmyslu. Práce v domácnosti však pro ženy zůstala dál pověstnou druhou směnou. Zaměstnanost žen byla nutná i ekonomicky, rodina nemohla vystačit jen s mužovým příjmem.

1.2 Rodinné tradice a hodnoty vs. naše společenská realita

„Rodina je prvotním přirozeným společenským útvarem založeným na vazbách biotických i společenských.“⁷ Je malou sociální skupinou, která většinou žije na určitém místě a má mezi sebou určité vztahy. Tím co děláme pro druhé i pro sebe, budujeme vzájemnost a tím, že jsme si blízcí a můžeme se na sebe spolehnout, tříbíme společnými úvahami svůj cit pro hodnoty a zvyšujeme kvalitu svého života ve společenství.⁸

Vliv rodiny na dítě je proto nepochybný. Sňatkem fúzují dvě rodinné tradice a děti přebírají chování svých rodičů. Napodobují rodiče stejného pohlaví, syn otce a dcera matku. Proces identifikace s rodičem však probíhá jen tam, kde se dítě s rodičovským vzorem ztotožnit mohlo a chtělo. Rodič je nejen bytost milující, ale i autorita. Skoro nikdo se s rodičem neztotožní slepě, téměř každý s rodičem vede dialog. Dítě se od rodiče stejného pohlaví učí chování k příslušníkům pohlaví opačného.

Nejcennějším vkladem, který mohou rodiče svým dětem do budoucnosti dát, je vzdělání. Řada rodin ale přeceňuje školní výsledky a snaží se všemi prostředky dosáhnout toho, aby byly co nejlepší. K jednostrannému přetěžování dětí intelektuálními nároky může přispět ještě mimoškolní vzdělávání. Jiné rodiny zase s předáním dítěte do péče školy rezignují na jeho kontrolu a ponechávají jeho výchovu „ulici“. Funkční rodina si ale ve volném čase musí udržet alespoň nějaké společné

⁷ VANĚK Jan: K biologickým a psychologickým zřetelům výchovy, str. 171

⁸ SMĚKAL Vladimír: O lidské povaze, str. 187-189

činnosti, kterých se účastní všichni, nebo alespoň někteří členové rodiny. Otázka „jak trávíte víkendy?“ je nejrychlejší cestou ke zjištění funkčnosti rodiny. Rodina je prostředím, kde si lidé musejí k sobě vytvářet vztahy a kde spolu musí komunikovat. Všechno, co říkají a dělají, dostává komunikační význam. I absence akce je akcí.⁹

Futurologové šedesátých let minulého století předpovídali, že automatizace výroby přinese dramatické zkrácení pracovní doby. Volného času sice přibylo, ale ten je často využíván k destruktivním aktivitám, které pramení z nudy a ještě častěji k pasivnímu sledování zábavy nabízené televizí a společenskými týdeníky.

Je doloženo, že televize mění myšlení lidí, nerozvíjí abstraktní myšlení a snižuje zájem o četbu knih. Prostřednictvím počítačů a internetu lze rozvíjet výzkum a nové technologie vzdělávání. Na druhé straně tady máme ale nebezpečí v podobě agresivních počítačových her, různé demagogické nabídky životního stylu a v neposlední řadě i tvrdé pornografie. To vše představuje nebezpečí pro duševní a psychickou kulturu osobnosti. Analýzy ukazují, že je ohrožena i fyzická kultura osobnosti ve formě špatného držení těla a fyzické zdatnosti.¹⁰

Po společenských změnách v devadesátých letech se očekávala změna hodnotového systému u dospívající mládeže. Bohužel současná společnost ukazuje jedinci možnosti jednat v rozporu s hodnotovým systémem společnosti. Každá společnost působí na jedince určitými stimuly, které mají v závislosti na životní fázi různý vliv na jeho hodnotový systém. U dospívajícího probíhá vše v rámci socializace a sociálního zrání. S poklesem významu ideologií a společensko-politických systémů roste pragmatismus. „Jedinec nejedná primárně na základě svých interiorizovaných hodnot, ale na základě účelové prospěšnosti.“¹¹

Velkým nebezpečím v současnosti je bezohlednost a bezuzdnost těch, jejichž životním cílem je bohatství a moc. Kvůli komunistickému režimu jsme léta dravého kapitalismu plně neodžili a nyní to doháníme. Velký problém spočívá v morálně pochybném způsobu nabytí majetku a v pohrdání ekonomicky a sociálně slabšími spoluobčany. To je důvod, proč dochází k pragmatizaci naší mládeže, a proto nemohou přejímat rodinné tradice. Naštěstí je ale stále mnoho lidí dobré vůle, kteří reagují na

⁹ MATOUŠEK Oldřich: Rodina jako instituce a vztahová síť, str. 55-66

¹⁰ SMĚKAL Vladimír: O lidské povaze, str. 12-14

¹¹ SAK Petr, SAKOVÁ Karolína: Mládež na křižovatce, str. 9-10

ekonomickou a duchovní nouzi nezaměstnaných, bezdomovců, přistěhovalců, starých a nemocných lidí dobročinnými skutky a ty svědčí o tom, že sounáležitost a solidarita nevytizely.

Pragmatická mladé generace je spojena i s požadavky moderního trhu – na plasticitu jedince. Pro nastávající dobu jsou kladeny vysoké nároky na plasticitu a adaptační pružnost osobnosti. Plasticitu lze výchovou rozvíjet. Je zapotřebí již od útlého dětství podporovat otevřenost ke změnám, ale zároveň je seznamovat s hodnotami jako pravda, spravedlnost a úcta k životu. Podvody, nevěrohodnost, nepoctivost a bezohlednost se vrací jako bumerang. Pozitivní hodnoty přinášejí naopak soulad, konstruktivní atmosféru, sociální a ekonomickou prosperitu pro celek, a tedy i pro každého z nás. Každý člověk je osobností, záleží na tom, jestli primitivní, jednoduchou či bohatě rozvinutou a dotvořenou.¹²

1.3 Výchova v současnosti

Moderní rodina ztratila mnoho ze svých dřívějších funkcí, které převzaly jiné instituce. Rodina má svým členům dávat především emoční podporu, utvářet osobnost dětí a stabilizovat ji u dospělých. Je založena především na vztazích.

Máme dva typy rodin:

- V první je dítě zanedbáváno. Hlavní důraz je kladen na majetek a na práci. Je to typ plodivý či rozmnožující se.
- V druhém typu se klade důraz hlavně na děti a jejich budoucnost. Je to typ malthuziánský (nakloněný kontrole porodnosti).

Dětství se dnes prodlužuje na školní docházku a škola ovlivňuje člověka až do dospělosti. Od konce 19. století se věda a zákonodárství spojují k ochraně dětí a jsou

¹² SMÉKAL Vladimír: O lidské povaze, str. 14, 15, 16

rodičům nápomocni v jejich péči. Stát se snaží vrátit dítě matce a rodině a tím upevnit vazbu mezi matkou a dítětem.¹³

V letech 1992 až 1993 provedl Vladimír Smékal a Petr Macek výzkum, jehož cílem bylo zjistit rozdělení domácích prací mezi partnery v domácnosti, spokojenost partnerů s jednotlivými složkami života a rozhodování o podstatných záležitostech v rámci rodiny. „Ve shodě s jinými výzkumy jsme zjistili, že v současné rodině devadesátých let stále převládá tradiční rozdělení domácích prací. Ženy mají v rodině na starosti ve většině případů nákup potravin, vaření a úklid v domácnosti, opravy jsou záležitostí mužů. Při srovnání s výsledky z jiných období je zřejmé, že se trend rozdělení domácích prací v české rodině za posledních 20 let příliš nezměnil. Dochází tedy k paradoxu, kde je zřejmé, že tradiční model uspořádání rodiny mizí, zatímco tradiční uspořádání domácích prací zůstává. [...] Co se týká procesu rozhodování v rodině, převládá v našem vzorku jednoznačně společné rozhodování obou manželů (resp. někdy já, někdy partner/ka). [...] Při srovnání spokojenosti (resp. nespokojenosti) s jednotlivými složkami života obou partnerů jsou ženy více nespokojeny než muži.“ „Lze tedy konstatovat, že ženy (i muži) víceméně akceptují tradiční rozdělení domácích prací na ženské a mužské, ovšem s předpokladem, že muži budou s péčí o domácnost častěji pomáhat.“

„Při srovnání skupiny tzv. spokojených a nespokojených manželství se ukázalo, že v manželstvích, kde jsou oba partneři „velmi spokojeni“ s jednotlivými složkami života, jsou domácí práce rovnoměrně rozděleny mezi oba partnery, zatímco v manželství nespokojených převládá tradiční rozdělení domácích prací.“¹⁴

1.4 Výchova pro budoucnost

„Dítě je budoucnosti blíží, než dospělý.“ Mathias Wais

Děti nejsou vychovávány pro generaci svých rodičů, ale pro generaci následující. Příroda to zařídila tak, že rodiče své geny již předali svým dětem, a proto nemohou mít

¹³ DE SINGLY Francois: Sociologie současné rodiny, str. 20, 21, 22, 36

¹⁴ SMÉKAL Vladimír, MACEK Petr: Utváření a vývoj osobnosti, str. 253, 259-260

bezmezný výchovný působení. Pro děti je orientace a přizpůsobení se vrstevníkům velmi důležitá, protože se s nimi budou dělit o budoucnost.¹⁵

„Cílem formování emoční složky osobnosti je vypěstovat v člověku ušlechtilou povahu s žádoucími rysy. K těmto rysům počítáme:

1. Základní kladné optimistické citové ladění
2. Vyrovnaný sebecit
3. Schopnost sžívat se s druhým
4. Schopnost citem rozpoznávat kategorie mravních a estetických hodnot.“¹⁶

Ukázalo se, že vzrůstá chtivost a chamtivost, zmenšuje se úcta k zákonům, přibývá terorismu a násilí. Jsou ohroženy hodnotové systémy, které jsou založené na úctě k přírodě, toleranci a spolupráci. „Stav hodnotově neukotvené společnosti se promítá do formování životní orientace mládeže. [...] Objevují se i další problémy – neuroticismus dětí, osobnostní labilita, poruchy kognitivních procesů, jiné psychické deficity kompenzují drogové závislosti. Šíří se kriminalita mladistvých, prostituce, narkomanie, brutální šikanování, trvá hrozba AIDS, zvyšuje se počet dětských obětí násilí, ale i dětských vrahů.“¹⁷ Prvořadou funkcí školy není vychovat z dětí mechaniky, ekonomy, právníky či lékaře, nýbrž člověka.¹⁸ A právě proto musí být vzdělání a celý proces výchovy zaměřen na budoucnost. Cílem bude zvýšení adaptivních schopností jedince, umění učit se, pracovat s informacemi, rozumět světu, umění komunikovat, řídit, rozhodovat se a spolupracovat.¹⁹

„Výchova a vzdělání jsou celoživotním procesem. Všechny životní situace proces učení navozují a usnadňují. [...] Každý jedinec je ve své podstatě tvořivý, má jedinečné fyzické, emocionální, intelektuální a duševní potřeby a schopnosti.“²⁰ V procesu výchovy by měla být respektována individualita každého člověka. Lidé se tak budou učit vzájemné odlišnosti, budou schopni ocenit sílu své vlastní osobnosti a

¹⁵ STRUCK Peter: Das Erziehungsbuch, str. 25-30

¹⁶ VANĚK Jan: K biologickým a psychologickým zřetelům výchovy, str. 111

¹⁷ HORKÁ Hana, Výchova pro 21. století, str. 11

¹⁸ MATOUŠEK Oldřich: Rodina jako instituce a vztahová síť, str. 129

¹⁹ HORKÁ Hana: Výchova pro 21. Století, str. 7-13

²⁰ Tamtéž, str. 20, 23

pomáhat jeden druhému. Výsledkem bude uspokojení všech potřeb jedince a prosperita společnosti.

Významní filozofové, pedagogové i vychovatelé po celá staletí potvrzují a rozvíjejí teze, že výchova je ve své podstatě záležitostí osobní zkušenosti. Cílem výchovy se stává podpora přirozeného a zdravého vývoje prostřednictvím autentické zkušenosti, nikoli předkládání limitovaného poznání v podobě hotových pouček, pravidel a závěrů. Výchova by také měla seznamovat se stavem sociálního světa pomocí „živého“ kontaktu s ekonomickým a sociálním životem společnosti. V neposlední řadě jde o seznámení se sférou vlastního vnitřního světa každého jedince, a to pomocí umění, klidného dialogu, vytváření prostoru pro tiché přemýšlení, protože bez znalosti sebe sama pozbývají všechny ostatní vědomosti svého významu.²¹

1.5 Rodina jako vymírající model.

Generace sice mohou bydlet u sebe, ale přesto mnohdy bydlí od sebe. Rodiny jsou čím dál menší a čím dál rychleji se rozpadají. Není výjimkou, že děti vyrůstají bez otce, bez sourozenců, bez prarodičů, bez tet a strýců a pokud je mají, bydlí většinou někde jinde. Rodina už není to, co bývala. Sociologové ji označují jako výběhový model.²² Dříve „rodina spájela individuální cíle s trvalými hodnotami“²³, což se dnes již neděje. Roste džungle rodičovských vztahů, moje děti, tvoje děti, naše děti a s tím spojené rozdílné úpravy, citlivost a konfliktní zóny pro všechny zúčastněné. Čím dál více lidí žije samo, přičemž i dnes stojí v popředí ideál stabilního partnerského života, i když bez oficiální legitimnosti a nutnosti státního práva a církevní morálky.²⁴

Obvykle chtějí mladí lidé kolem 19 roku života odejít z domova. Většinou tomu předchází to, že častěji a déle zůstávají mimo domov. Ti, kteří se doma nikdy necítili příliš dobře, odchází dříve, než ti, kteří se tam cítí v bezpečí. V každém případě by rodiče nemělo bolet to, co je normální.²⁵

²¹ HORKÁ Hana: Výchova pro 21. Století, str. 24

²² STRUCK Peter: Das Erziehungsbuch, str. 236

²³ BAUMAN Zygmunt: Individualizovaná společnost, str. 187

²⁴ BECK Ulrich: Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne, str. 163-165

²⁵ STRUCK Peter: Das Erziehungsbuch, str. 240

Proces individualizace ve vztahu mezi mužem a ženou má protichůdné tendence. Na jedné straně jsou ženy i muži v hledání po svém vlastním životě uvolnění ze svých tradičních forem a přidělených rolí a na stranu druhou jsou lidé v zeštíhlujících se sociálních vztazích vehnáni do hledání partnerského štěstí ve dvou. Potřeba po vzájemné niternosti, kterou v ideálním případě pociťujeme v manželství a partnerství, není žádná základní potřeba. Roste se ztrátami, které přináší individualizace. Při konfliktech ostřeji vyniknou protiklady mezi ženou a mužem. Přičemž dvě témata jsou centrální, a to děti a ekonomické zajištění. V manželství jsou skrytá, ale v případě rozvodu vystoupí na povrch. Žena bude mít sice děti, ale bude bez příjmů. Muž naopak bude mít příjem, ale nebude mít děti.

Bohatost kontaktů se díky mobilitě zvětšuje, ale množství je dělá také prchavější. Důvěrnosti mohou být vyměňovány jako podávání rukou při pozdravu. Jak ukazují výzkumy, je ale zapotřebí obojího – různost kontaktů a trvalá intimnost.

Šťastně provdané ženy v domácnosti trpí nedostatkem kontaktů a sociální izolací. Rozvedení muži, kteří se schází ve skupinách, aby mluvili o svých problémech, neumějí překonat svoji samotu. A právě samota je pravděpodobně ten nejpevnější fundament, který drží v krizi a při konfliktech manželství pohromadě.²⁶ Člověk potřebuje druhé lidi, protože bez styku s nimi ztrácí podstatu své existence.²⁷

1.6 Rodina jako vztahová síť

Dětství bylo ve středověku krátké, zhruba do osmi let. Pak se dítě stalo v jednom okamžiku dospělou osobou. V tu dobu začalo dítě buď pracovat v zemědělství, nebo šlo do učení, obvykle mimo domov. Trvá vedoucí postavení muže a podřízená role ženy, vysoká oddělenost mužské a ženské role, necitelnost vůči nenarozeným nebo čerstvě narozeným dětem, vázanost rodiny na majetek (dům, hospodářství). Rodina je nejen společenskou jednotkou, je i jednotkou výrobní a institucí výchovnou.

Patriarchální rodina se začíná od konce 18. století rozpadat. Do té doby byla rodina dosti otevřená vůči komunitě ji obklopující, zejména na venkově. Jednání jejích

²⁶ BECK Ulrich: Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne, str. 175-188

²⁷ ŘÍČAN Pavel: Psychologie osobnost, str. 245

členů bylo pod veřejnou kontrolou, požívali jen nízkého soukromí. Citové potřeby členů rodiny byly plně podřízeny hospodářským zájmům. Před rokem 1800 byla erotická zamilovanost výsadou šlechty, která ji ve středověku pěstovala jen platonicky a odděleně od manželství.

Novověká industrializace přenesla pracovní místo z rodiny do továrny a soustředila obyvatele do měst. Zavedení povinné školní docházky odvedlo děti na větší část dne z rodin. Na přelomu 19. a 20. století začaly pracovat v průmyslu ženy, někde i děti. Muž přestal být jediným živitelem rodiny. Prestiž muže v rodině začala klesat. Sňatky přestaly být určovány jinými zájmy než přáním snoubenců žít společně. Souhlas rodičů se sňatkem se stal dodatečným a formálním. Moderní doba lidi osvobodila od starých vazeb na společenskou třídu, na místní komunitu, nejsou už podřízeni vrchnosti ani církvi. Svou výchovnou funkci si dnes rodina podržela jen vůči nejmenším dětem. V ní se zdá nezastupitelná. Jinak je rodina místem uspokojování citových potřeb, místem přerozdělování ekonomických hodnot, místem konzumu a rekreace.²⁸

Tradiční rodina je nahrazena rodinou na určitou dobu a je vysloveně malá. Za posledních sto let se z velké rodiny s dvanácti a více dětmi, v těsné blízkosti s prarodiči, s velkým počtem tetiček, strýčků, sestřenic, bratranců, děvečkou a čeledínem, přes malou rodinu v letech 1955 až 1970, která se v ideálním případě skládala z otce, matky, syna a dcery, přičemž prarodiče už bydleli daleko až po dnešní převládající model nejmenší rodiny, která se ve sporném případě skládá jen z matky a jednoho dítěte.²⁹

Nová doba ale posiluje význam rodiny jako útočiště před veřejným světem. Rodina dává možnost jiného než konzumního postoje. Nejcennějším statkem, který dnes rodina dětem předává, už není majetek, ale vzdělání. Úloha zprostředkovatele kulturních hodnot rodina vykonává jen nepřímo, volbou školy. V ostatních případech ji vykonává v konkurenci s masovými sdělovacími prostředky. Ve vyspělých státech tráví některé děti více času před televizní obrazovkou než přímou komunikací s rodiči.

Pro industriální společnosti naší doby jsou příznačné tyto trendy týkající se rodin:

- Tendence odkládat sňatky a rození dětí na co nejpozdější dobu

²⁸ MATOUŠEK Oldřich: Rodina jako instituce a vztahová síť, str. 20-23

²⁹ STRUCK Peter: Das Erziehungsbuch, str. 50

- Tendence ve větší míře zakládat rodinu neformálně, bez legálního sňatku. Tato nesezdaná soužití jsou spokojenější, než sezdané páry, ale v čase méně stabilní. Proto některé vyspělé státy upravují legislativu tak, aby chránila zájem dětí narozených nesezdaným párům.
- Zvyšování rozvodovosti.
- Pokles ochoty lidí po rozvodu vstupovat do dalšího svazku a mít další děti.
- Tendence omezovat počet dětí v rodině, případně nemít děti vůbec.
- Prodlužování doby, po kterou děti a rodiče žijí spolu.

Téměř všechny tyto trendy ukazují na sílící prosazování individuálních zájmů nad zájmy rodinnými.

Odhaduje se, že v naší populaci tvoří úplné nukleární rodiny (otec, matka a jejich děti) třetinu rodin a pouze pětinu všech domácností. Zbytek, čili většinu, tvoří lidé žijící sami nebo jen s dítětem, bez partnera nebo příslušníci tří či čtyř generací v různých konstelacích. Ani nukleární rodina není soběstačným, autonomním společenským tělesem. Schopnost rodiny vychovávat děti a vyrovnávat se s těžkostmi je závislá na tom, jak je rodina napojena na své sociální okolí.³⁰

³⁰ MATOUŠEK Oldřich: Rodina jako instituce a vztahová síť, str. 24-39

2. Globalizace a výchova

Globalizace je nový trend, který vystřídal industrializaci, modernizaci a vědecko-technickou revoluci. Je jisté, že je procesem nezvratným. Na jedné straně urychluje rozvoj techniky, politiky, ekonomiky, technické kultury a na straně druhé přináší problémy, které jsou zákonitým důsledkem rychlosti a naléhavosti s jakou změny probíhají. Globalizace s sebou přináší pozitivní sociálně kulturní vliv na rozvoj mobility, turismu, multikulturního rozhledu, nezávislosti jednotlivců a skupin na lokálních zdrojích informací, rychlé šíření důležitých informací bez hranic a politických omezení, dostupnost světové vědy, knihoven, muzeí, archivů a služeb všeho druhu, možnost vědeckých, odborných a osobních kontaktů prostřednictvím video komunikace, individuální vzdělávání, možnost sebeuplatnění, svobody podnikání, zvyšování schopnosti jedinců obstát v konkurenci atd. Mezi negativní sociální důsledky globalizace patří:

- Na světovém trhu je typická uniformita výrobků a potřeby: stejná móda, stejné jídlo, stejné firmy, knihy, songy apod. Národní specifika zemí, výroba, zábava, stravování apod. se ztrácejí.
- Častý je demoralizující vliv multimediálních komunikačních prostředků (internet umožňuje šíření nežádoucích negativních informací)
- Přemíra informací ztěžuje orientaci a rozlišování mezi podstatným a vedlejším. Vysoké nároky na výkon způsobuje psychický tlak, stres a civilizační nemoci.
- Dochází k „úniku mozků“ z ekonomicky slabých zemí do zemí ekonomicky silných.
- V televizních programech jsou prezentovány jako žádoucí základní principy egoismu a falešné hodnoty bohatství, přepych, sláva a popularita pochybných celebrit.

Globalizace světa musí být provázena globalizací člověka, který má právo žít podle svých vlastních hodnot. Musí mít ale hluboký respekt k jiným lidem a jiným hodnotám. Pro soužití různých národů je vedle výchovy k demokracii, k občanství a výuky cizích jazyků důležitá i multikulturní výchova. Jedním z hlavních úkolů je učit se žít společně. Pokud má ovšem jedinec rozumět druhým, musí nejdříve znát sám sebe, jinak by to

mohlo vést ke střídavému přeceňování a zneuznávání, zahleděnosti do sebe, k nejistotě a podezíravosti. Zdrojem problémů se mohou stát odlišná náboženství, struktura rodiny, styl života, jazyková bariéra i různé pojetí výchovy. Proto se lidé musí učit životu v multikulturní společnosti. Srovnávání jednotlivých kultur vede k překonání kulturních bariér a předsudků.

Při výchově a vzdělání je jedinci předkládán obraz složitého světa a zároveň směr, který mu umožní nalézt ve světě vlastní cestu, převzít kontrolu nad svým rozvojem a uchopit osud do vlastních rukou. Za základní cíl výchovy je považován mnohostranný rozvoj osobnosti každého žáka s akcentem na vyváženost a všestrannost osobnostního rozvoje. Vedle intelektuálního rozvoje je stimulován také rozvoj emocionální, volní, sociální, etický a estetický. Značný význam je připisován rozvoji autonomie, zodpovědnosti, tolerance, solidarity, respektu k různosti, porozumění pro druhé, kooperace, sebedůvěry, rozvoji demokratických hodnot a občanských kvalit, utváření národního vědomí, výchově k lidským právům a multikulturnímu porozumění. Je zdůrazňována preference postojů, hodnot, rozvoje nezávislého kritického myšlení i dalších obecnějších kompetencí před získáním sumy poznatků a vědomostí.

Za klíčové kompetence se považují tyto schopnosti a dovednosti:

- Adaptovat se a prosadit v měnícím se prostředí, být odolný vůči rizikům.
- Kriticky přistupovat k možným negativním důsledkům této civilizace, anticipovat je.
- Neustále se učit a vzdělávat, být otevřen novým poznatkům, všestranně zpracovávat informace, zvládat nové informační technologie, počítačovou gramotnost.
- Porozumět současné společnosti, ekonomice a dalším problémům (životní prostředí, sociální problémy, jiné kultury apod.)³¹

³¹ HORKÁ Hana: Výchova pro 21. století, str. 7-40

„Ten, kdo je dostatečně sebevědomý, vidí svoji budoucnost především jako příležitost k sebeprosazení a také společenské změny a společenskou perspektivu hodnotí pozitivně. Kdo má nižší míru sebevědomí, resp. kdo není výkonově orientovaný a spoléhá na pomoc státu a dalších institucí, ten je v hodnocení aktuálních společenských změn střízlivější a ve vztahu k budoucnosti buď opatrnější, nebo pesimističtější.“³²

Dnes patří vedle všeobecného vzdělání, společenského dění, hospodářských a politických souvislostí, i klíčová schopnost kulturní kompetence. Zahrnuje znalost jiných kultur a schopnost přizpůsobit se mezinárodním podmínkám. Rozvoj hospodářství, politiky, technologických a kulturních poměrů, hluboce změnil životní poměry. Můžeme jmenovat stálou nezaměstnanost, zrušení společenských vazeb v rodinách, úpadek sociálního státu a jeho zaopatřovacího systému, ale také digitalizace a medializace všech životních oblastí a přibývající bezmocnost, zdánlivě všemohoucí školní medicíny.

Mladí lidé jsou zvyklí rychle přepínat sem a tam mezi různými kontexty. Všechno jde současně, všechno kmitá. Mají opravdovou radost z toho, že zároveň programují na PC, telefonují s přáteli, dívají se na TV a jedí pizzu. Pokud vytváříme nový vzdělávací systém, trvá to přibližně 10 až 15 let, ale abychom změnili celou kulturu, musíme počítat minimálně s 20 až 30 lety. Dnešní mladí lidé jsou osobnostně a sociálně kompetentní, teamově orientovaní a flexibilní. Jsou interkulturně a mezinárodně orientovaní, umí komplexně a systematicky myslet. Oproti dospělým mají nesmírnou výhodu v tom, že jsou komplexnější, ale jsou i pro dnešní globalizovaný svět vědní společnosti lépe vybaveni. Pro naši budoucnost si nemůžeme přát nic lepšího, než, že máme tuto mládež. Jediný problém, který my máme, je, že už k nim nepatříme. Dnešní mládež není ani hloupá, ani nemocná, asociální, apolitická, ani závislá na médiích, drogách, nebo násilí.³³

³² SMĚKAL Vladimír, MACEK Petr: Utváření a vývoj osobnosti, str. 121

³³ HUBER Andreas: Die Lebensweisheit der 15-Jährigen, str. 24-104

2.1 Předávání životních hodnot

Globalizace světa se dotýká i způsobu předávání hodnot. První morální hodnoty jsou dětem předávány pomocí pohádek, kde dobro vítězí nad zlem. Učí se rozlišovat dobré a zlé ve světě a v sobě samých. Děti potřebují pohádky, díky kterým se učí morálním hodnotám. Potřebují jasný počet morálních hodnot, podle kterých se v životě budou řídit. Musí vědět, jak se mají chovat a jak mají zvládat každodenní situace. Musí poznat rozdíl mezi dobrem a zlem. Jsou to právě rodiče, kteří svou náklonností svým dětem tyto hodnoty zprostředkovávají.

Jedno přísloví říká: „Jsou jen dvě trvalé věci, které můžeme svým dětem dát: kořeny a křídla.“³⁴

Zygmunt Bauman ve své knize *Individualizovaná společnost* cituje M. Meada: „Sociální struktura společnosti a způsoby učení, způsoby předávání znalostí z matky na dceru, z otce na syna, ze strýce na synovce, ze šamana na novice, z mytologického mistra na aspiranta, jsou důležitější než vlastní obsah výuky a určují jak způsob, jímž se jedinci naučí myslet, tak i způsob, jímž se zásoba vědomostí, celkový souhrn různých znalostí a dovedností [...] bude sdílet a využívat. (M.Mead, *Continuities in Cultural Evolution*, New Haven 1964, str.79)³⁵

Morální hodnoty se změnily. Rodiče si dnes nejsou jisti tím, co mají svým dětem předat a co ne. Nikdo se dnes nemůže orientovat podle jednoznačných a jasných norem. Mnohé, co našim rodičům a prarodičům leželo na srdci, dnes dosloužilo. Přesto potřebují děti body, podle kterých se mohou orientovat, aby ve společnosti uměly žít s ostatními. Všichni rodiče chtějí ze svých dětí vychovat dobré a slušné lidi, ale co znamená dobré a slušné? A především, jak je k tomu vychováme? Jak jim předáme tyto hodnoty a jaké? Výchova nebyla nikdy jednoduchá, ale dnes to mají matky a otcové obzvláště těžké. Žijeme v době, kdy se hodnoty rychle mění. Instituce jako kostel, škola, státní moc, domov, ztratily v posledních desetiletích na věrohodnosti. Společnost je pluralističtější a v mnohém ohledu tolerantnější. Svoboda je sice báječná, ale má taky svou cenu. Nikdo se již nemůže orientovat na jasných a jednoznačných normách a hodnotách. Každý musí do určité míry sám rozhodnout, co považuje za správné a co ne.

³⁴ DOSICK Wayne: *Kinder brauchen Werte*, str. 10-18

³⁵ BAUMAN Zygmunt: *Individualizovaná společnost*, str. 147

Rodiče mohou jenom omezeně využívat tradice. Musejí přemýšlet o tom, které hodnoty svým dětem zprostředkují. V každé rodině může být žebříček hodnot rozdílný. Přesto přece všechno existuje v naší společnosti základní žebříček hodnot, který je platný již po staletí a který se po staletí vyvíjel, a jehož priority se posouvaly. Dnes získávají na hodnotě opět „staré“ hodnoty, jako zdvořilost, poctivost, úcta a respekt.³⁶

Každá hodnota každého jedince je modifikována pozicí ostatních hodnot v jeho hodnotovém systému. Na jeho jednání nemá vliv pouze jedna konkrétní hodnota, i když je s danou konkrétní situací nejsilněji spojena, ale celý strukturovaný systém hodnot. Aby jedinec mohl realizovat určitou hodnotu, musí mít také potřebné dovednosti, schopnosti a kompetence. S poklesem významu ideologií a společensko-politických systémů roste pragmatismus a jednání, kterému Max Weber říká účelově racionální. Jedinec nejedná na základě svých interiorizovaných hodnot, ale na základě toho jestli to pro něj je, nebo není prospěšné.³⁷

Děti nevědí, co je dobré a co ne. Pro ně je všechno absolutně nové a tyto rozdíly se musí teprve naučit. Hodnoty by měly být dětem předávány s láskou a přesvědčivostí a ne nátlakem a přisností. Zní to možná jednoduše, ale není tomu tak. Rodiče by měli být svým dětem vzorem, a měli by jim umět vysvětlit, proč chování jiných je méně příkladné a proč by je neměly napodobovat.

Každý z nás má vnitřní instanci, svědomí, které nám říká, co je a co není správné. U mnohých lidí tato vnitřní instance, svědomí, nefunguje. Oni vědí, že jejich chování je trestné, ale necítí žádnou lítost, ani soucit za své činy. Při podrobnějším zkoumání zjistíme, že tito lidé, když byli dětmi, neměli možnost toto své svědomí rozvinout a poznat hodnoty, protože vyrůstali bez rodičů, nebo vyrůstali v rodinách, kde nebyli milováni a nebyli chtěni. Děti se rodí bez svědomí. Morálnímu cítění a chování se musí teprve naučit a k tomu potřebují rodiče. Děti nejsou schválně zlé, když tak reagují, jedná se o normální vývoj. Rodiče musí ale zasáhnout, říct jim, že to tak nejde. Pravidelné rodinné konference, při kterých rodiče s dětmi mluví o problémech v uvolněné atmosféře, je v každém případě nápomocná. Při takových rozhovorech se dá nalézt kompromis. Mladí lidé potřebují porozumění.³⁸

³⁶ PIGHIN Gerda: Kindern Werte geben, str. 6-32

³⁷ SAK Petr, SAKOVÁ Karolína, Mládež na křižovatce, str. 9-10

³⁸ PIGHIN Gerda: Kindern Werte geben, str. 6-32

2.2 Potřeba rodiny pro úspěšné předávání hodnot

Povinnost výchovy nelze naložit na bedra státu. Jedná se o prvořadý úkol rodiny. Stát ale může přispět k tomu, aby rodiče podpořil, a aby ve školách a domovech bylo životní prostředí podobné jako v rodinách. Mladí lidé mají kromě základních potřeb i potřebu ochrany, lásky, materiálního zabezpečení, vzdělání atd., a pokud tyto potřeby nejsou v jeho rodině a následně ani v náhradní rodině uspokojeny, nahrazují si mladí lidé tyto potřeby ve sladkostech, přejídáním se, drogách, násilí, sběratelskou vášní, prací, promiskuitou, hráčskou vášní, sexuální zvláštností, nebo nemocí. Sami se vydají hledat náhradní rodinu a v nejhorším případě to pak může být parta výtržníků, skinheadů, neonacistů, okultistů, satanistů, nebo sprejerů. Stát tudíž nemůže sám vychovávat, ale může ji podpořit a být nápomocen. Blízká osoba se nedá jen tak vyměnit a nahradit, a proto se nemůže jedenáctileté dítě v dětském domově vyrovnat s tím, když má vícero vychovatelů, kteří se střídají na směny, mívají dovolené, nemoci, nebo odejdou na jiné pracoviště.

Podle věku dítěte je potřeba, aby těmito blízkými osobami byli:

- První týdny po porodu je to matka, ale může to být otec, nebo jiná osoba, která nemusí být pokrevně příbuzná.
- Od čtvrtého měsíce je pro dítě dobré, když má dvě blízké osoby. Obvykle je to matka a otec.
- Po prvním roce, nebo spíše po dvou letech se dítě těší i z dalších blízkých osob, jako např. prarodiče, nebo sourozenci.
- Ve 4 letech věku jsou pro dítě důležití jeho vrstevníci.
- V 5 letech je kromě rodinného prostředí pro dítě důležité i jiné prostředí, jako jsou dětská hřiště, školky, předškolní zařízení, školy apod.
- V 10 letech potřebuje dítě bezpodmínečně 2 blízké osoby. Zpravidla je to matka a otec, přičemž ta, která se objevila jako druhá, bude důležitější, než ta první. Pro desetileté chlapce je proto otec důležitější, než matka. Stejně důležitý je pro ně v tomto věku stejně starý kamarád, nebo kamarádka, obzvláště pokud nemá sourozence.

- Ve 13 letech začínají být vrstevníci důležitější, než ta původní blízká osoba. Po biologické stránce je to normální, protože v pubertě začíná oddělení se z původní rodiny a příprava na přechod k jiným vztahům (sexuálním).
- Do 15 až 16 let věku potřebují mladí lidé rodiče, prarodiče, sourozence, kamarády a pro to či ono odborníka (trenéra, učitele hudebních nástrojů apod.) Nepotřebují je jako osoby, tzn., že matka může být i kamarádká, otec může být mateřský, třídní učitelka může být babičkovská a trenér kamarádký. Hlavní věc je, aby funkci toho mateřského – tělesnou a citovou stránku dítěte, otcovského – podporující budoucnost a svěťáctví, babičkovské – stanovení žebříčku hodnot a tradování mravů a zvyků, dědečkovské – životní zkušenosti a taktika, kamarádké – potřeba po vrstevnících, jakož i odborníci – pro to co blízké osoby neumí, jezdit na koni, klavír, balet, počítače, latinu, basketbal, chemii apod. Nejdůležitější osobou v roli odborníka je vedle trenéra třídní učitel.³⁹

2.3 Specifika předávání hodnot u dnešní mladé generace

Pohled starší generace na mladší je vždy kritický. Tento kritický pohled budou mít zřejmě i dnešní mladí lidé na své potomky, proto bychom neměli chování současné mládeže odsuzovat, ale zkoumat, na co je reakcí.

Německý sociolog H. Schelsky v šedesátých letech minulého století o mládeži konstatoval: „Fyzicky o dva roky dříve, psychicky o dva roky později.“⁴⁰ Zdá se, že se tento rozpor ještě prohlubuje. K urychlení vývoje některých dovedností práce myslí dochází pravděpodobně kvůli rozšíření počítačové gramotnosti. Dochází k poklesu zájmu o četbu a kulturu jako celek. To pravděpodobně souvisí s přijímáním informací prostřednictvím televize a počítačů. Jde o fenomén popsáný jako mcdonaldizace nebo hamburgerová mentalita. Mládež chce vědění, informace a dovednosti v hotovém balení, aby se nemusela příliš namáhat.

³⁹ STRUCK Peter: Das Erziehungsbuch, str. 21-23

⁴⁰ SMĚKAL Vladimír: O lidské povaze, str. 46, 47

Američtí školní psychologové provedli mezi lety 1940 a 1990 šetření v třídních a žákovských knihách. Ve čtyřicátých letech v nich nejčastěji stálo: mluvení bez přihlášení, žvýkání žvýkačky, hučení, pobíhání po chodbách, předbíhání, nedodržování předepsaného oblečení, znečišťování prostor. V roce 1990 to je užívání drog, pití alkoholu, těhotenství nezletilých dívek, pokus o sebevraždu, znásilnění, krádeže, těžké ublížení na zdraví. Podle studie Centra mezinárodních výzkumů (Londýn-Paříž), která byla provedena v roce 1996, je to první generace mládeže, která nevěří, že svět a společnost budou lepší. Práce není pro mladé lidi radostí, ale pouze prostředkem k získání materiálního zabezpečení. Peníze, práci a dokonce i lidské vztahy považují za nejisté a pomíjivé. Neprožili romantiku a chybí jim nadšení a optimismus. Nemají vyhraněné ideály a převažuje u nich orientace na pasivní požitek a zábavu. Osobnost a chování jsou silně ovlivněny duchem doby. Mladí lidé potřebují vzory, ale ty kolem sebe často nevidí. V některých rodinách zažívají mladí lidé sociální a ekonomický sestup. Někteří ve svém okolí pozorují, jak lze k osobnímu prospěchu zneužít politické, sociální a ekonomické změny. Tito mladí lidé se naučí vnímat politiku jako výhodnou hru, jsou si vědomi svých práv a svobod, ale už méně svých povinností a závazků, které jsou s každým právem spojeny. Mládež je ale taková, jací jsou její rodiče, učitelé, vzory a celá společnost. Je nezbytné, aby ti, kteří mládež vychovávají, změnili své výchovné metody a byli otevřeni změně.⁴¹

2.4 Socializace jedince

Výchova je součástí socializace, při níž se jedinec postupně začleňuje do života dané společnosti. Socializace probíhá po celý život. Člověk si osvojuje lidské formy chování, jazyk, poznatky a normy dané společnosti.⁴²

„Socializace je nekončící proces. Postavení každého z nás ve společnosti se stále mění – i kdyby to bylo jen tím, že stárneme a musíme se adaptovat na roli „starých“ jako partner mladé generace.“⁴³

⁴¹ SMĚKAL Vladimír: O lidské povaze, str. 48, 49, 50, 51, 52

⁴² KRAUS Blahoslav: Základy sociální pedagogiky, str. 59

⁴³ ŘÍČAN Pavel: Psychologie osobnosti, str. 266

Rozhodujícím činitelem socializace je rodina, která uvádí dítě do daného kulturního prostředí. Škola pak navazuje na působení rodiny. Jedinec přijímá pravidla dané společnosti, přizpůsobuje se ostatním a nalézá vlastní aktivní náplň svého života.

V souvislosti s měnícím se postavením člověka ve společnosti dochází k sociálnímu zrání. Je to komplex vývojových změn v chování a vědomí, vytváří se životní cíle a hodnotová orientace. Socializace se odvíjí ve třech životních drahách: rodinné, profesní a společenské. Dětství člověka je takové, v jakém prostředí a v jaké společnosti vyrůstá. Vztah k ní si dítě formuje zprostředkovaně prostřednictvím rodiny, školy apod. Ukončením základní školní docházky vrcholí socializační proces v dětství. V posledních desetiletích se hranice fyziologické dospělosti posouvá o 1 až 2 roky směrem dolů a hranice sociální dospělosti směrem nahoru, blíží se k 30 letům věku.⁴⁴

2.5 Výchova a vzdělání

Výchova je charakteristická ve fázi dětství, v mládí jde především o učení, a to se daří o to lépe, čím vychovanější mladý člověk je. Vzdělání předpokládá výchovu, a co se nestihlo v dětství např. vzhledem k samostatnosti, pořádku, systematických kompetencí, rozvrhu času, dochvilnosti, spolehlivosti, zkoumání, jednání, zvládání konfliktů apod., by v dospívajícím věku bylo zapotřebí desetinásobného časového úsilí. Zatímco učit se člověk může po celý život, plodná doba pro výchovu je na počátku puberty téměř pryč.

V době dospívání mají největší vliv na výchovu vrstevníci, trendy, a média. Svádění, přizpůsobení se a boje o pořadí probíhají v dospívání více, než v dětství a v dospělosti.⁴⁵ „Vliv vrstevníků se v průběhu adolescence postupně zvyšuje, důležitost vztahů s rodiči ovšem neklesá.“ „Postaví-li se rodiče proti vrstevnickým vztahům svých dospívajících dětí, obyčejně jen orientaci na vrstevníky posílí.“⁴⁶

Po jedenáctém roce života je výchovný vliv jen tehdy možný, pokud šikovně využijeme kombinaci lásky, hodně času k povídání, poslouchání, hraní, tělesného

⁴⁴ KRAUS Blahoslav: Základy sociální pedagogiky, str. 59-62

⁴⁵ STRUCK Peter: Das Erziehungsbuch, str. 223

⁴⁶ SMĚKAL Vládimír, MACEK Petr: Utváření a vývoj osobnosti, str. 119

kontaktu, blízkosti, vzájemné akceptace, vysokých nároků, které ale nesmí být přehnané. Mladí lidé chtějí něco umět, chtějí být schopní a chtějí být oblíbení. Mohou toho dosáhnout za předpokladu, že jim budeme důvěřovat. Kritika by vůči mládeži měla být spojena s respektem, protože mládež se chce především líbit.⁴⁷ Proto je samozřejmostí, že: „Poměr rodičů k vychovávaným dětem nemůže zůstat po celou dobu vývoje stejný, protože osobnost vyvíjejícího se dítěte vyžaduje vývojovým fázím adekvátní formy ovlivňování, a také vývojovým fázím adekvátní druhy rodičovských výchovných postojů.“⁴⁸ Děti mají právo na svůj vlastní život, nemusejí být takové, jako jejich rodiče. Mohou být úplně jiné, mít jiné zájmy, představy o svém povolání a přání do budoucnosti. Náš život obohacují tím, že jsou jiné.⁴⁹ Dříve děti vyrůstaly s lidmi. Dnes žijí ne zřídka s věcmi a obrazovkou.⁵⁰

⁴⁷ STRUCK Peter: Das Erziehungsbuch, str. 225-226

⁴⁸ VANĚK Jan: K biologickým a psychologickým zřetelům výchovy, str. 174

⁴⁹ STRUCK Peter: Das Erziehungsbuch, str. 77-94

⁵⁰ Tamtéž, str. 153-154

3. Privatizace víry

„Už ne rozkaz a náboženská ústavní poslušnost, ale náboženské sebeurčení je žádané.“

Michael Ebertz, sociolog náboženství.

Sekularizace, která oddělila přírodní vědy od teologie, umožnila vznik naší moderní a různorodé společnosti. Nejprve došlo k oddělení státní moci od církve a postupně pak docházelo k striktnímu oddělení víry od církve. V současné moderní době nemají náboženství mnoho vlivu. Lidé nesouhlasí s náboženskými autoritami a hledají náboženské alternativy a odpovědi na své otázky, a pokud tyto nedostanou od tradičních institucí církve, obracejí se na jiné, kteří jim tyto odpovědi poskytnou. Náboženství jako takové neztrácí na významu, ale na významu ztrácí náboženství organizované.

Dokud zastávala církev moc politickou, ekonomickou a sociální, existoval formální nátlak na zbožnost. V současné době jsou zpochybňovány náboženské pravdy a církevní svrchovanosti. Lidé využívají možnosti svobodné individuální volby náboženství. Dochází k individualizaci náboženství a lidé hledající smysl mají nepřebornou nabídku náboženských obsahů, a podle situace si vybírají obsah té víry, která se pro ně zdá být výhodnou.

V tomto případě mluvíme o patchworkovém náboženství. Současně však dochází k privatizaci víry, tzn. k odklonění od tradičních církevních institucí a přesunutí do osobních a intimních oblastí. Čím dál více subjektivních zkušeností, zájmů a preferencí tvoří základ osobního pohledu na svět. Osobní náboženská zkušenost se stále častěji stává měřítkem svého vlastního náboženského prožívání. S tím souvisí rozsáhlá privatizace života v moderních společnostech, jejichž nejdůležitější částí je privatizace náboženství. Náboženský trh a privatizace se stávají čím dál víc patchworkovou identitou.⁵¹ Spiritualita se proto stává náhradou náboženství v tom tradičním pojetí, avšak křesťanství přineslo základní hodnoty, které jsou více či méně platné dodnes.

Ten, kdo je dnes ještě věřící, nevěří už na dogmata církvi, ale chce na vlastní kůži zažít spiritualitu. Teologové se obávají privatizace víry, a proto např. v Německu pořádají v kostelích různé akce, aby přilákali věřící. Jsou to např. různé fitness akce,

⁵¹ <http://www.hohewarte.de/MuM/Jahr2001/EvChrist0115.html>

filmy, nebo výlety. Tyto akce, události a semináře mají pomoci znovu zaplnit kostely a oslovit nové „ovečky“. Individualizace společnosti vyžaduje bohoslužby pro konkrétní cílové skupiny.⁵²

Náboženství není soustava dogmat, ale hluboký lidský cit. Podle Fridricha Daniela Ernsta Schleiermachers, německého protestantského teologa, filozofa a pedagoga, teologie upouští od řady tradičních dogmat a klade důraz na vnitřní prožitek zbožnosti. Tím ovšem náboženství subjektivizuje.⁵³

Dnešní mladý člověk už není v ideologickém, ani náboženském smyslu davovým, ale naopak se chce vyčlenit, chce být autentický. Ve víře hledá spíše prožitek, než povinnost a závazná pravidla. Velký důraz klade na společenství, neboť v důsledku individualizace společnosti mu chybí návaznost na komunitu. Díky naší kultuře, která je orientovaná na vědu a hmotný svět jsme přišli o „posvátno“, které bylo dříve součástí lidského bytí. V dnešní moderní době nehraje náboženství příliš významnou roli, redukovalo se na ryze soukromou věc určité skupiny lidí.

3. 1 Individualizace

Individualizace není věcí volby, ale je to osud. Znamená osvobození jedince od předepsaného, zděděného a vrozeného sociálního postavení, kterému člověk náleží. Jak píše Zygmunt Bauman: „Ve světě individuální svobody volby rozhodně není v lidské působnosti uniknout procesu individualizace a odmítnout účast na této hře. [...] Sociální produkce rozporů a rizik neustále pokračuje, a právě povinnost a nutnost se s nimi vyrovnat dnes prochází procesem individualizace.“⁵⁴

Individualizované náboženství je novou alternativou. Sekularizace sebou přinesla demonopolizaci náboženství a vedla k vytvoření pluralismu. V pluralismu už není ani v náboženské tradici samozřejmá věrnost klientů. Náboženské skupiny mezi sebou svobodně soutěží.⁵⁵ Největší zájem vzbuzují směry založené na intenzivní zkušenosti. Největší rozmach prodělaly začátkem devadesátých let směry orientované

⁵² <http://www.hohewarte.de/MuM/Jahr2001/EvChrist0115.html>

⁵³ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Psychologie>

⁵⁴ Bauman Zygmunt: Individualizovaná společnost, str. 61

⁵⁵ LUŽNÝ Dušan: Náboženství a moderní společnost, str. 88,89

na zážitků a prožitků, jako např. jóga, transpersonální psychologie a hnutí new age. Od roku 1994 ovšem zájem o ně prudce klesal, zřejmě nenaplnily očekávání, která do nich byly vkládány.⁵⁶ Navíc neexistuje jednoznačná hranice mezi běžnými a náboženskými prožitky.⁵⁷

Moderní člověk je sice svobodný a zakládá si na své autonomii, ale ve skutečnosti je na své společnosti daleko závislejší, než dříve. Žádný člověk se dnes nedokáže sám uživit.⁵⁸

3.2 Spiritualita

Dnešní doba nabízí velké množství spiritualit a je těžké si vybrat. Lidé mají potřebu vyvážit materialistický způsob života něčím duchovním. Hledají uspokojení svého duchovního hladu. Chtějí uniknout od všech lákadel, jako jsou supermarkety, rockové koncerty, akční filmy a různé soutěže a spočinout v něčem co přináší klid a mír, ale zároveň se nechtějí zříci svého pohodlí. Mnozí lidé si neuvědomují potřebu duchovního života, ale hodně odborníků tvrdí, že obecný neklid člověka takovou touhu signalizuje.⁵⁹

Minulá ideologie se snažila vymýtit z lidí duchovno a zdá se, že si to lidé chtějí nyní vynahradit. Také mladí lidé chtějí žít naplno a touží po prožitcích, které mají složku poznávací, citovou a motivační. Mladí lidé zkouší úplně všechno. Čerpají z velkého množství ezoterické literatury i kurzů, kterých je nepřehledné množství. Fenomén náboženství roste, ale neroste křesťanská víra. Mladí lidé nejsou proti religiozitě, ale nevědí, co s duchovnem mají dělat. Z vnitřních překážek duchovního života je to neznalost, nechut', stud z blamáže, že se věnují něčemu nemodernímu. Z vnějších překážek je to pak pohlcení rutinou každodenních povinností. Pro víru je podstatná vůle a cit. Víra je posilována nadějí a láskou, ale dá se také říci, že naděje i láska žijí z víry.

⁵⁶ HANUŠ Jiří: Náboženství v době společenských změn, str. 67

⁵⁷ ŘÍČAN Pavel: Psychologie náboženství a spirituality, str. 94

⁵⁸ SOKOL Jan: Člověk a náboženství, str. 45

⁵⁹ BAUMAN Zygmunt: Individualizovaná společnost, str. 183

„Mít víru znamená věřit ve smysl života a předpokládat, že to, co člověk udělá nebo od čeho upustí, bude mít dlouhodobý význam. Víra přichází snadno, pokud životní zkušenost dosvědčuje, že tento předpoklad má dobré základy. Jedině poměrně stabilní svět, ve kterém si věci a činy zachovávají hodnotu po dlouhou dobu (dostatečně dlouhou, aby se dala srovnávat s délkou lidského života), může poskytnout takové základy.“⁶⁰

Současná spiritualita je silnější než ta předešlá. Lidé čerpají z čehokoliv a sami si skládají to své náboženství. Atraktivnost spatřují v tom, že si od hříchu a chyb mohou pomoci sami. Lidé se stávají soběstačnými. Tato katolická církev nenabízí, ona vyžaduje vyznání, důslednost a závazná rozhodnutí. Proto není pro mladé lidi atraktivní. Souvisí to i s osobní krizí jednotlivců a neschopností komunikace. To se týká i katecheze, která má vyvolat zájem, oslovit člověka a provázet ho. První předpoklad konverze je, že člověk bude cítit sympatie. Bude ho zajímat, jestli to čemu věříme, nás dělá šťastnými, a jestli to má dopad i na náš praktický život. Víra roste skrze zkušenost, proto bez autentické náboženské zkušenosti neexistuje sdílení víry, ani zrání. Náboženská zkušenost obohacuje náš život, ale ještě netvoří víru. Víra je svobodný krok odevzdanosti, kdy se člověk svobodně rozhodne spolehnout na Boha a na tom buduje svůj život. Náboženská výchova má proto usnadnit cestu člověka k přijetí Božího daru.

Stará orientální moudrost praví, že nejvíce zla pochází z nevědomosti, strachu a sobectví. Opakem nevědomosti je vědění zakotvené ve víře, opakem strachu je naděje a opakem sobectví je láska.⁶¹ „Láska, která je hodna svého jména, nikde nepřestává a nikdy není uspokojena.“⁶² Víra je přesvědčení, že existuje pravda, kterou stojí za to hledat. Víry se nedostává těm lidem, kteří jsou přesvědčení, že ať děláme, co děláme, vše vyjde nastejno. Tito lidé nevěří ničemu, jsou lhostejní.⁶³

⁶⁰ BAUMAN Zygmunt: Individualizovaná společnost, str. 183

⁶¹ SMĚKAL Vladimír: O lidské povaze, str. 156-170

⁶² BAUMAN Zygmunt: Individualizovaná společnost, str. 194

⁶³ SMĚKAL Vladimír: O lidské povaze, str. 171

3.3 Náboženství a společnost

„Těžko bychom mohli na jednu stranu tvrdit, že náboženství stoprocentně ovlivňuje lidské jednání, protože jsou různě silně přesvědčení věřící, lidé různě chybní a jednající „nesprávně“, stejně jako ti, kdo náboženství jenom zneužívají. Avšak stejně nesprávné by bylo náboženské faktory úplně pomíjet, protože dodnes tvoří významné hodnotové a normativní zázemí velké části lidstva. Nehledě k tomu, že řada sociologů náboženství soudí, že podobně může působit i ateismus, který vlastně je „náboženstvím naruby.“⁶⁴

Náboženství se vyskytuje v každé lidské společnosti, a to v podobě mýtů, legend, představ o Bohu, dogmat, teologických systémů atd. Náboženské rituály a kultovní zvyklosti mohou mít individuální i kolektivní povahu. Jsou to modlitby, oběti, recitace, meditace, mystický obřad, procesí atd. Jde tu o citový život každého jedince v podobě zážitků, které se vztahují k nějakému druhu nadsmyslové nebo metafyzické skutečnosti. Každé náboženství dává význam těžko pochopitelným projevům. Zabývá se především velkými životními událostmi, jako je narození, sňatek, rituály dospívání, nemoci a smrti. Náboženství kromě toho, že poskytuje myšlenkovou soustavu dávající smysl, poskytuje i vzorce chování, které prostřednictvím učení přejímáme.

Člověk většinou zůstává ve společenství, v němž vyrostl, a tím si uchovává duševní stabilitu. Společnost se skládá z velkého počtu skupin, v nichž jsou lidé vázáni společenskými normami a ve kterých si dělí role. Tyto role jsou typické vzorce chování.

Skupiny můžeme dělit na primární a sekundární. Nejobvyklejší primární skupinou je rodina, do které jedinec po narození vrůstá. Sekundární skupinu si člověk vybírá později a to obvykle z více možností. Primární skupině se přičítá větší význam pro duševní rozvoj, než sekundární skupině. Dále můžeme skupiny dělit na neformální, které vznikají spontánně a formální skupiny, které jsou někým založeny. Další dělení je na členské skupiny, ke kterým člověk patří a referenční skupiny, které si idealizuje a ke kterým má odstup. Idealizované referenční skupiny mají velký význam zvláště pro

⁶⁴ LUŽNÝ Dušan, NEŠPOR Zdeněk: Sociologie náboženství, str. 11-12

dospívající mládež. Vztahy mezi různými skupinami nemusí být špatné. I když vznikají konflikty, nemusí být tyto vždy jen destruktivní, ale mohou být i konstruktivní.⁶⁵

V Holandsku se děti od začátku školní docházky učí rozumět různým světovým náboženstvím, ale také se zabývají s domácím nenáboženským světovým názorem a „neoficiálním“ systémem hodnot. Žáci mají bez předsudků usilovat o informace a podle svých schopností s respektem poznávat jiná náboženství a světové názory.⁶⁶

3.4 Neviditelné náboženství a mládež

V západní kultuře označuje pojem mládež životní fázi, ve které se vyvíjí individuální osobnost. V této fázi se mladý člověk odpoutává od rodiny a osahává si svět dospělých. Mládež nezaujímá ještě žádné pevné místo v ekonomickém a politickém systému a není vázána na pevné rodinné povinnosti. Mladiství také ještě nejsou plnohodnotnými členy světa dospělých. Díky prodlužujícímu se vzdělávání mladých lidí se věková hranice dospělosti posouvá nahoru. Mladí stojí mezi dětstvím a dospělým věkem. Tvoří jakýsi sociální mezivět. Mladí lidé se vyhýbají pedagogickému zásahu a je pro ně důležitá autonomie a sebe rozvoj. Církev tady netvoří žádnou výjimku. Skepse vůči církvi je takřka typickým fenoménem mládeže. Základním zájmem mladistvých je přirozeně budoucnost. Mladí lidé mají budoucnost před sebou a ptají se, co jim přinese. Rozhoduje nejenom koncepce a nápady, ale i způsob života, jaký vedou, jak se staví k realitě jako takové, k bližním a k sobě samým. V roztržce s jednotlivými tématy a problémy jako jsou zkoušky na zvířatech, radikalismus, drogy, rovnost příležitostí u žen a dívek atd. jde konečně o podobu důvěry, které bytí může a má získat. Aby mohlo bytí do této podoby vrůst, je zapotřebí důvěry a víry. Nemůžeme přímo vychovávat k víře, ale objasňovat klíčové zážitky jejich lidského bytí. Mladí lidé nejsou jen adresáti církevní služby, ale sami se spolupodílejí na práci s mládeží.⁶⁷

„Také zájem o církevní školství je mnohem větší, než by odpovídalo zastoupení církví ve společnosti. Je totiž často kvalitnější a odpovídá také zájmu veřejnosti o

⁶⁵ HOLM Nils G.: Úvod do psychologie náboženství, str. 9-24

⁶⁶ ZIEBERTZ Hans-Georg, SIMON Werner: Bilanz der Religionspädagogik, str. 254

⁶⁷ TZSCHEETZSCH Werner, ZIEBERTZ Hans-Georg: Religionsstile Jugendlicher und moderne Lebenswelt, str. 65-66, 198, 247, 257

předávání kulturního dědictví jinými formami než v rodinách. Větší zájem o církevní školství je v neposlední řadě způsoben i cílenou církevní politikou.⁶⁸

Náboženství si našlo cestu i do veřejné sféry, domácí i mezinárodní politiky a do médií. Kromě školství ovlivňuje kulturu, ekonomiku i rodinný život.⁶⁹ Kultivuje společnost a dává všem jejím složkám smysl, obsah, význam a hodnotu. Zušlechťuje a formuje člověka k vnitřní svobodě.⁷⁰ „Náboženství je v každé společnosti velkou duchovní silou. To je jeden z důvodů, proč se demokracie jako politický systém nemůže stavět proti náboženství.“⁷¹

Jiří Hanuš vyslechl v rozhlase anketu, ve které mladí lidé z různých církví odpovídali na otázku, k čemu jim je jejich křesťanská víra dobrá. Byl překvapen, že většina z nich odpověděla, že je jim náboženství oporou v nejistotě a že jim dává „pevnou půdou pod nohama“ ve světě, ve kterém žijí. Jiří Hanuš uvádí: „Náboženství se může redukovat na rituál a na časově ohraničenou, případnou svátečnost, ale může být též zásadním zdrojem pro život soukromý i společenský.“⁷²

Výzkumná skupina Siegener centra pro děti, mládež a biografický výzkum pod vedením Jürgena Zinneckera provedla od srpna do října 2001 na objednávku vlády Severní Porýní – Vestfálsko reprezentativní studii, které se zúčastnilo osmtisíc 10 až 18letých dívek a chlapců. Ze studie vyplynulo, že skupina dětí 10 až 12letých v mnohém dosahovala mentality 13 až 18letých.

⁶⁸ LUŽNÝ Dušan, NEŠPOR Zdeněk: Sociologie náboženství, str. 162

⁶⁹ Tamtéž, str. 141

⁷⁰ SKALICKÝ Karel: Po stopách neznámého boha, str. 6,32

⁷¹ MATOUŠEK Oldřich: Rodina jako instituce a vztahová síť, str. 270

⁷² HANUŠ Jiří, VYBÍRAL Jan: Náboženství v globální občanské společnosti, str. 109

V přehledu uvádím diferencovaný profil z provedené studie nové mládeže 21. století:

1. Pozitivně u mládeže vyniká především

- že vidí budoucnost optimisticky a že hledají soukromá řešení pro svoji životní cestu
- co se vzdělání týče, jsou ambiciózní a chtějí dosáhnout alespoň maturity. Přitom zůstávají soustředěni na život tady a teď a na budoucí povolání a soukromý život se dívají netečně.
- akceptují dospělé vzory, především rodiče včetně expertů jako jsou lékaři, nebo policisté
- svoji výchovu v rodině prožívají liberálně a chtějí později své děti taky takovým způsobem vychovávat
- jsou komunikativní a mají bohaté sociální kontakty
- jsou nezaujatí, částečně fascinováni možnostmi konzumu jakož i novými komunikačními médii
- mají zájem o tradice a smysl pro rituály

2. Negativně u mládeže vyniká, že

- i když mají optimistické smýšlení, vidí globální budoucnost našeho světa temně. Politice vytýkají selhání
- mají tu a tam rozporný pohled do vlastní budoucnosti a jejich identita částečně silně kolísá
- jsou silně zaměřeni na vzdělání, často jim však chybí odpovídající schopnosti a znalosti k tomu, jak se k vytouženému cíli dostat
- některé dospělé vzory a experty akceptují, vesměs ale autoritám moc nedůvěřují⁷³

⁷³ HUBER Andreas: Die Lebensweisheiten der 15-Jährigen, str. 56-58

V roce 2001 a 2002 byla provedena formou rozhovorů studie, která zjišťovala klíčové schopnosti mládeže pro vedoucí pracovníky. Z této studie vyplynulo, že mladí lidé:

1. poznají motivy u sebe samých i u druhých
2. jsou sami za sebe odpovědní, čestní a autentičtí
3. poznají smysl v souhrnných souvislostech
4. jejich myšlení a jednání je zaměřeno na proces
5. jednají systémově
6. jejich jednání je otevřené a transparentní a tudíž čestné
7. jsou orientovaní na vztahy a spolupráci
8. nevyhýbají se sporům
9. umí převzít zodpovědnost za trvalost a důsledné jednání
10. umí virtuálně pracovat i vést⁷⁴

V textu již bylo zmiňováno, že mladí lidé jsou naše budoucnost, proto je jejich dobrá výchova a kvalitní vzdělání pro lidstvo jako celek velmi důležité. Dnešní mladý člověk je komplexnější a pro dnešní globalizovaný svět lépe vybaven a my si pro naši budoucnost nemůžeme přát nic lepšího, než, že máme tuto mládež.⁷⁵

⁷⁴ HUBER Andreas: Die Lebensweisheiten der 15-Jährigen, str. 147-148

⁷⁵ Tamtéž, str. 29

4 Praktická část

4.1 Popis vzorku respondentů

Průzkum jsem prováděla metodou dotazníku v prvních a čtvrtých ročnících na Stojanově gymnáziu Velehrad. Cílem bylo zjistit, jaký význam přikládají mladí lidé náboženské výchově a jestli je nějaký rozdíl mezi odpověďmi studentů v prvních a čtvrtých ročnících.

V České republice je právě ve Zlínském kraji nejvyšší průměr věřících. Obec Velehrad, kde se nachází Stojanovo gymnázium, leží právě v tomto kraji.

Zřizovatelem Stojanova gymnázia je Arcibiskupství olomoucké, jehož výuka a výchova vychází z principů křesťanské víry a kultury. Na gymnáziu mohou studovat i studenti, kteří nejsou věřící, pokud splní kritéria přijímacího řízení a jsou ochotni se podřídit řádu školy.

Učební plán gymnázia vychází ze stejných učebních plánů, jako mají i ostatní gymnázia. Absolventi školy musí být připraveni na studium všech typů vysokých škol, nebo vyšších odborných škol, tak jak je tomu na ostatních gymnáziích.

Vyučovacími předměty jsou český jazyk, anglický jazyk, latina, základy společenských věd, náboženská výchova, dějepis, zeměpis, matematika, fyzika, chemie, biologie, tělesná výchova, informační a výpočetní technika. V prvním ročníku si studenti jako druhý cizí jazyk mohou zvolit německý nebo francouzský jazyk a z estetické výchovy si mohou vybrat mezi hudební a výtvarnou výchovou.

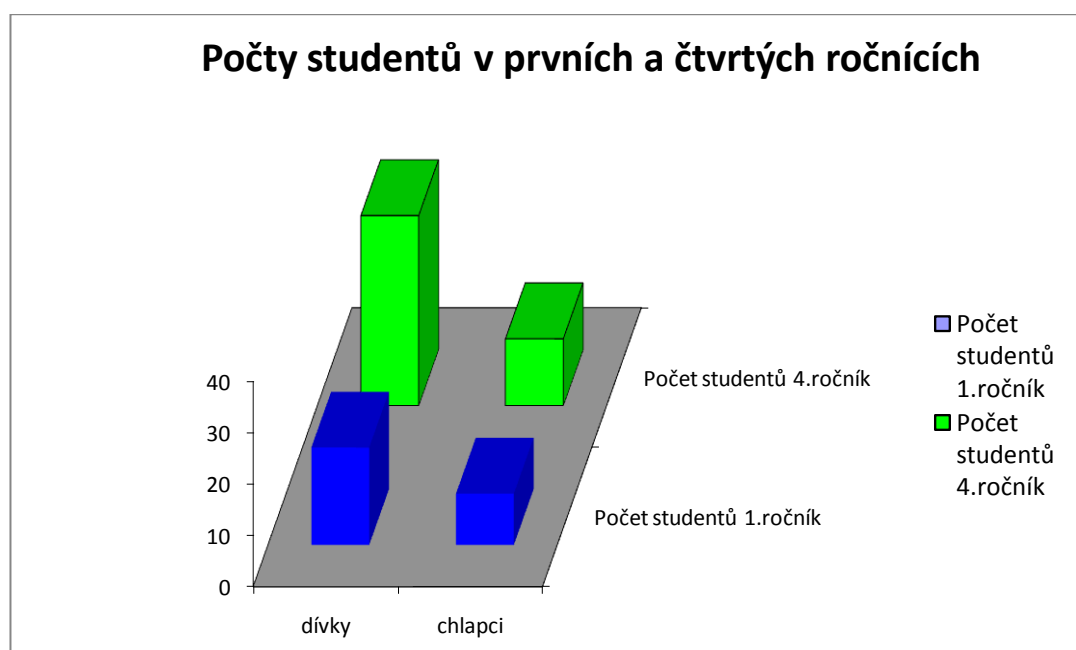
Výchova na SGV vychází z principů křesťanské víry, proto je součástí výukového plánu i výuka náboženství. Zásady křesťanské morálky jsou studentům představovány jako životní pozitiva. Úkolem je odstraňovat předsudky nevěřících vůči věřícím a vést je k toleranci způsobem předávání vědomostí z této oblasti. Na gymnáziu působí kaplan školy na kterého se mnohou studenti obracet se svými problémy.

Stojanovo gymnázium se snaží být moderní školou, která vychází z principů křesťanské víry a kultury.⁷⁶

4.2 Cíle a předpoklady výzkumu

Vzhledem k tomu, že na Stojanově gymnáziu byla ve školním roce 2009/2010 otevřena pouze jedna třída prvního ročníku, zúčastnilo se z tohoto ročníku pouze 29 studentů. Ve čtvrtém ročníku byly ve školním roce 2009/2010 tři třídy a průzkumu se zúčastnilo 50 studentů.

V prvním ročníku bylo 19 dívek a 10 chlapců. Ve čtvrtém ročníku bylo 37 dívek a 13 chlapců.

Graf č. 1

Cílem výzkumu bude zjistit, zda nastal nějaký posun v odpovědích studentů prvního a čtvrtých ročníků a jestli se změnil vztah k náboženství u nevěřících studentů, kteří na Stojanově gymnáziu studují.

Budu zjišťovat, kolik na SGV studuje věřících a nevěřících studentů, kdo měl u věřících studentů největší vliv na to, že jsou věřící, jestli by podle jejich mínění měla být možnost na všech školách v České republice navštěvovat náboženskou výchovu. Dále mě bude zajímat, jaká je nejvyšší hodnota u věřících a nevěřících studentů SGV, kteří studenti se cítí více osamělí, jestli by souhlasili nebo nesouhlasili s rozvodem se svým budoucím partnerem, a jak často navštěvují bohoslužby.

4.3 Hypotézy

1) Předpokládám, že na Stojanově gymnáziu studuje více než 50 % věřících.

Z provedeného průzkumu vyplývá, že na Stojanově gymnáziu studovalo ve školním roce 2009/2010 v prvním ročníku devět dívek a tři chlapci věřící a deset dívek a sedm chlapců nevěřících.

Ve čtvrtých ročnících bylo dvacet jedna dívek a deset chlapců věřících a šestnáct dívek a tři chlapci nevěřící.

Počty věřících a nevěřících studentů v prvních a čtvrtých ročnících SGV ve školním roce 2009/2010

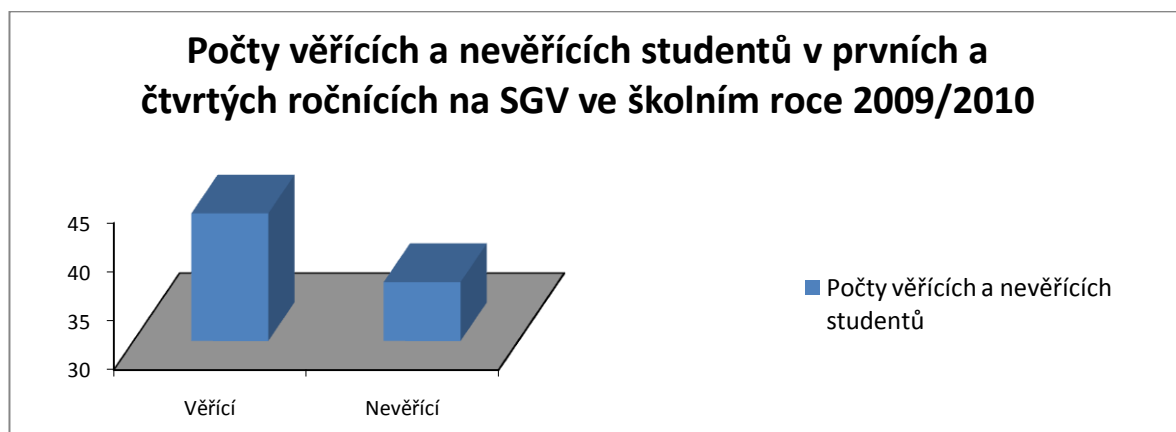
Ročník	studentů celkem	dívky/chlapci	věřící/nevěřící	počet studentů
1. ročník	29	Dívky	věřící	9
			nevěřící	10
		Chlapci	věřící	3
			nevěřící	7
4. ročník	50	Dívky	věřící	21
			nevěřící	16
		Chlapci	věřící	10
			nevěřící	3

Tabulka č. 1

Procentuální vyjádření věřících a nevěřících studentů

	věřící	nevěřící
1. ročník	41%	59%
4. ročník	62%	38%
celkem	54%	46%

Tabulka č. 2

Graf č. 2

Závěr:

Hypotéza se potvrdila. Na SGV studovalo ve školním roce 2009/2010, 54% věřících studentů a 46% nevěřících studentů. Ve čtvrtých ročnících Stojanova gymnázia, studovalo 62% věřících studentů a v prvním ročníku studovalo ve zmíněném školním roce 41% věřících studentů.

Toto zjištění poukazuje na to, že i když je SGV křesťanskou školou, kde je náboženská výchova povinný vyučovací předmět, studují na této škole i nevěřící studenti.

Podle výsledků výzkumu Saka a Sakové neodpovídá tento průzkum celorepublikovému průměru, kterým zjistili, že jen 4% mládeže považují náboženství za velmi důležité ve svém životě. Vzhledem k tomu, že jsem zkoumala význam náboženské výchovy z pohledu mladých lidí, potřebovala jsem větší počet věřících mládeže, proto jsem si pro svůj průzkum vybrala křesťanské gymnázium.

2) Předpokládám, že největší vliv na rozhodnutí, zda jsou či nejsou mladí lidé věřící má jejich rodina.

Na otázku, co mělo největší vliv na to, že jsou věřící, odpověděly v průzkumu v prvním ročníku čtyři věřící dívky, že největší vliv měla rodina, čtyři dívky odpověděly, že k víře dospěly samy a jedna dívka uvedla jiné. Z věřících chlapců odpověděli dva, že největší vliv měla rodina a jeden chlapec odpověděl, že k víře dospěl sám.

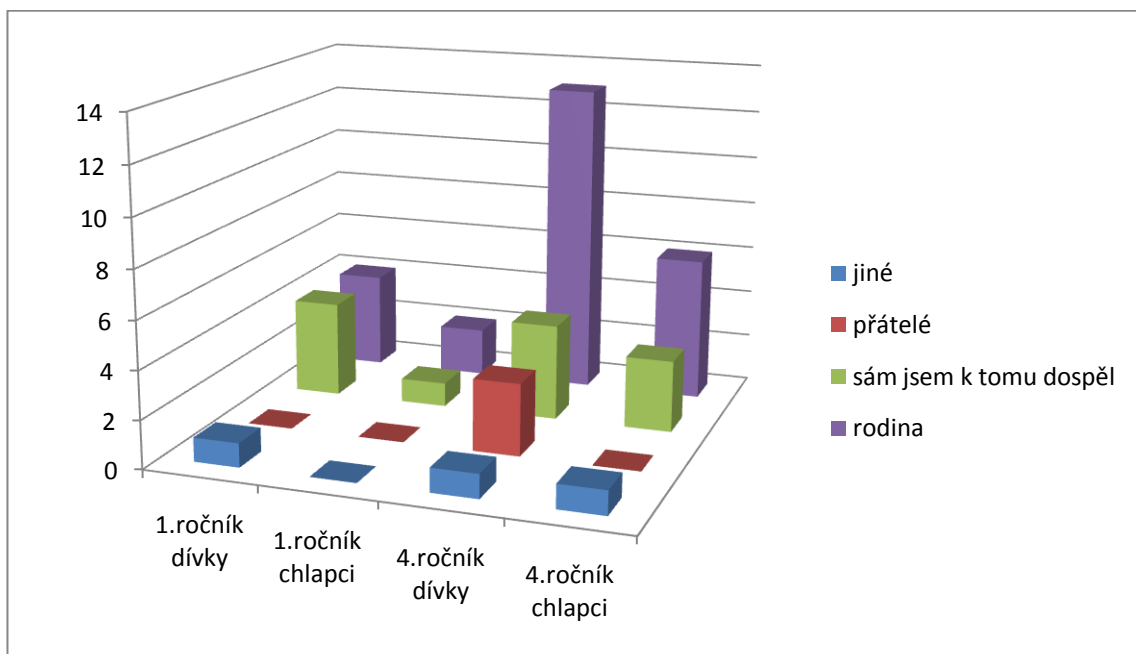
Ve čtvrtých ročnících odpovědělo třináct věřících dívek, že největší vliv měla rodina, tři dívky uvedly přátele, čtyři dívky dospěly k víře samy a jedna uvedla jiné. Z věřících chlapců odpovědělo šest, že největší vliv na to, že jsou věřící, měla rodina, tři chlapci že k tomu dospěli sami a jeden uvedl jiné.

Co mělo největší vliv na rozhodnutí, že jsou mladí lidé věřící?

	1. ročník		4. ročník		celkem	v %
	dívky	chlapci	dívky	chlapci		
Rodina	4	2	13	6	25	58%
Přátelé	0	0	3	0	3	7%
Sám jsem k tomu dospěl	4	1	4	3	12	28%
Jiné	1	0	1	1	3	7%

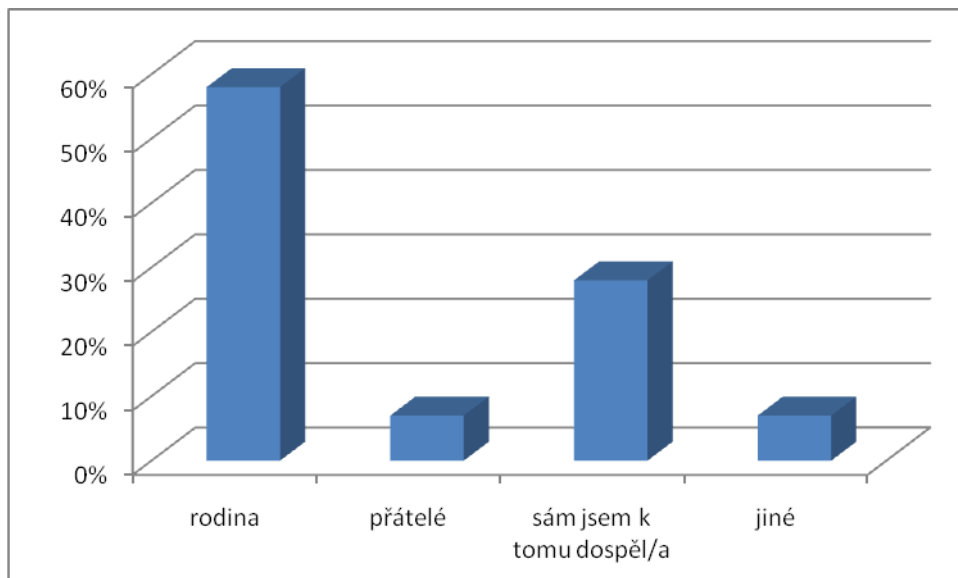
Tabulka č. 3

Co mělo největší vliv na to, že jste věřící? Počty studentů znázorněné graficky.

Graf č. 3

Největší vliv na rozhodnutí mladých lidí, že jsou věřící, vyjádřený v procentech.

Graf č. 4

Závěr:

Hypotéza se potvrdila, 58% věřících studentů uvedlo, že největší vliv na to, že jsou věřící, měla jejich rodina, 28% věřících studentů uvedlo, že k tomu, že jsou věřící, dospěli sami, 7% studentů uvedlo přátele a 7% jiné.

Z odpovědí vyplývá, že většina věřících studentů Stojanova gymnázia, převzala vzor od svých rodičů a také, že rodina i Bůh pro ně představuje význačnou životní oporu. Dále to dokládá, že nejefektivnější způsob předávání víry je skrze rodinu a náboženskou výchovu v ní. Naopak, jak výsledky z SGV potvrzují, může být škola někdy spíše k neprospěchu. Do jisté míry se potvrzuje i teze, že náboženství dnešního člověka je na jednu stranu věcí společnosti, nicméně poměrně velký počet respondentů uvedl, že k tomu že jsou věřící dospěli sami a to prozrazuje i jistou potřebu autenticity a hledání vlastní cesty nezávisle na rodičích, což je jednak znakem individualizované společnosti, ale také úkolem adolescence, kdy jde o zformování vlastní identity.

3) Předpokládám, že u většiny věřících studentů bude na žebříčku hodnot figurovat na prvním místě Bůh.

V prvním ročníku uvedly čtyři věřící dívky v dotazníku na prvním místě v jejich žebříčku hodnot Boha, dvě věřící dívky uvedly na prvním místě zdraví a tři věřící dívky uvedly na prvním místě rodinu.

Z věřících chlapců z prvního ročníku neuvedl žádný chlapec na prvním místě v žebříčku hodnot Boha, dva chlapci uvedli zdraví a jeden rodinu.

Ve čtvrtých ročnících uvedlo deset věřících dívek na prvním místě Boha, pět dívek zdraví, čtyři rodinu a dvě věřící dívky uvedly svobodu.

Pět věřících chlapců ze čtvrtých ročníků uvedlo na prvním místě Boha, čtyři zdraví a jeden rodinu.

Počty věřících studentů, kteří danou hodnotu uvedli na prvním místě

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	věřící				věřící			
Politická angažovanost								
Svoboda					2		2	7%
Seberealizace ve studiu a povolání								
Bůh	4		4	33,3%	10	5	15	48%
Životní prostředí								
Zdraví	2	2	4	33,3%	5	4	9	29%
Rodina	3	1	4	33,3%	4	1	5	16%
Zábava								
Majetek								

Tabulka č. 4

V prvním ročníku uvedlo sedm věřících dívek na posledním místě v žebříčku hodnot politickou angažovanost a dvě věřící dívky majetek.

Z věřících chlapců prvního ročníku uvedl jeden chlapec na posledním místě svého žebříčku hodnot politickou angažovanost, jeden zábavu a jeden majetek.

Ve čtvrtých ročnících byla u jedenácti věřících dívek na posledním místě politická angažovanost u dvou dívek Bůh u čtyř dívek životní prostředí a u čtyř majetek.

U pěti věřících chlapců čtvrtých ročníků se na posledním místě jejich žebříčku hodnot objevila politická angažovanost, u čtyř životní prostředí a u jednoho zábava.

Počty věřících studentů, kteří danou hodnotu uvedli na posledním místě

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	věřící				věřící			
Politická angažovanost	7	1	8	66%	11	5	16	52%
Svoboda								
Seberealizace ve studiu a povolání								
Bůh					2		2	6%
Životní prostředí					4	4	8	26%
Zdraví								
Rodina								
Zábava		1	1	8%		1	1	3%
Majetek	2	1	3	25%	4		4	13%

Tabulka č. 5

Z nevěřících dívek prvního ročníku uvedly čtyři na prvním místě zdraví, čtyři rodinu a dvě svobodu.

V prvním ročníku uvedlo šest nevěřících chlapců na prvním místě zdraví, a jeden svobodu.

Ve čtvrtém ročníku uvedlo sedm nevěřících dívek na prvním místě zdraví, sedm rodinu a dva svobodu.

Tři nevěřící chlapci ze čtvrtého ročníku uvedli na prvním místě zdraví.

Počty nevěřících studentů, kteří danou hodnotu uvedli na prvním místě

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	nevěřící				nevěřící			
Politická angažovanost								
Svoboda	2	1	3	18%	2		2	10%
Seberealizace ve studiu a povolání								
Bůh								
Životní prostředí								
Zdraví	4	6	10	59%	7	3	10	53%
Rodina	4		4	23%	7		7	37%
Zábava								
Majetek								

Tabulka č. 6

U šesti nevěřících dívek prvního ročníku se na posledním místě jejich žebříčku hodnot objevil Bůh, u tří politická angažovanost a u jedné zábava.

Pět nevěřících chlapců v prvním ročníku uvedlo na posledním místě Boha a dva politickou angažovanost.

Ve čtvrtém ročníku uvedlo čtrnáct nevěřících dívek na posledním místě svého žebříčku hodnot Boha a dvě politickou angažovanost.

Na posledním místě ve čtvrtém ročníku uvedl jeden nevěřící chlapec seberealizaci ve studiu a povolání, jeden chlapec uvedl Boha a jeden zábavu.

Počty nevěřících studentů, kteří danou hodnotu uvedli na posledním místě

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	nevěřící				nevěřící			
Politická angažovanost	3	2	5	29%	2		2	11%
Svoboda								
Seberealizace ve studiu a povolání						1	1	5%
Bůh	6	5	11	65%	14	1	15	79%
Životní prostředí								
Zdraví								
Rodina								
Zábava	1		1	9%		1	1	5%
Majetek								

Tabulka č. 7

Závěr:

Hypotéza se nepotvrdila. Na žebříčku hodnot věřících studentů se neobjevil ve většině případů na prvním místě Bůh. Jak z dotazníku vyplynulo, je pro věřící studenty důležitá rodina a zdraví. Věřící studenti přikládali malý význam politické angažovanosti, majetku a zábavě. Na otázku, proč hodnotu, kterou uvedli na prvním místě, považují za nejdůležitější, studenti odpověděli:

„Myslím, že když mám víru v Boha, tak spolu s ní získáváme i ostatní body, a když ne, tak aspoň máme víru v to, že se může vše zlepšit.“

„V každé chvíli se na Boha mohu spolehnout.“

„Rodina je opora.“

„Mám svou rodinu ráda.“

„Protože je mi oporou a nedokázala bych bez mé rodiny žít.“

„Bez zdraví bych nemohl dělat nic jiného.“

„Protože, když jste nemocní, nemůžete žít, realizovat se tak jak byste chtěli a jste stále něčím omezeni,“

„Bůh je můj smysl života.“

„Bůh je vše, vše mi může dát i vzít.“

„Mám svoji rodinu strašně rád, vždycky mě podrží a pomáhá mi.“

„Bez svobody bych možná neměla rodinu, zdraví, zábavu ani vzdělání.“

U nevěřících studentů se na posledním místě umístil Bůh. Největší hodnoty přiřazovali nevěřící studenti zdraví, rodině a svobodě.

Z průzkumu vyplynulo, že pro všechny studenty bez ohledu na to, zda jsou či nejsou věřící, patří mezi nejdůležitější hodnoty zdraví a rodina. Podle odpovědí studentů SGV nerozhoduje náboženství o ostatních hodnotách a není chápáno jako autentické. Tato neautentičnost může vyplývat kupř. z toho, že se jedná o region tradičně katolický. Proto je zde i tolik věřících s tak slabou religiozitou.

Avšak zároveň je z výpovědí zřejmé, že tam, kde byl Bůh chápán jako nejvyšší hodnota, je mu přiznávána jakási jednotící funkce v životě člověka: „Bůh je vše, vše mi může dát i vzít.“ apod. Tady se naopak ukazuje, že ten stupeň vnitřní koheze náboženství je vysoký, že se jedná o velmi vysoký stupeň autenticity.

U hodnoty Bůh je zřejmá ještě jedna skutečnost, a to, že od ostatních hodnot jej odděluje to, že velmi silně polarizuje studenty na věřící a nevěřící. Totiž zatímco u věřících v mnohých případech stojí na první nebo na předních příčkách, tak u žáků nevěřících se objevuje především na spodních příčkách. Žádná jiná hodnota nemá tak rozhodně polarizační charakter. V tom se ukazuje, že mladý člověk se potřebuje poměrně jasně hodnotově vymezit, protože úkolem jeho věku je nalezení identity a náboženství tradičně představuje velmi silnou a výraznou hodnotu, která umožňuje vymezení člověka.

Patrný je rozdíl v odpovědích věřících studentů prvního a čtvrtého ročníku. V prvním ročníku uvedlo 33% věřících studentů na prvním místě ve svém žebříčku hodnot Boha, ve čtvrtém ročníku to bylo již 48% věřících studentů.

Viditelný posun je i v odpovědích nevěřících studentů čtvrtých ročníků. V prvních ročnících přikládalo 23% studentů nejvyšší hodnotu rodině, ale ve čtvrtých ročnících to bylo již 37%.

Lze předpokládat, že studenti čtvrtých ročníků jsou již hodnotově vymezeni a že již našli svou identitu. U ostatních hodnot je patrný procentuální pokles, to ale nevypovídá nic o tom, že by těmto hodnotám přikládali menší význam, než např. studenti v prvním ročníku. U věřících studentů se Bůh a u nevěřících studentů se rodina posunula v jejich žebříčku hodnot na první místo.

4) Předpokládám, že se vztah k náboženství u nevěřících studentů během jejich čtyřletého studia na křesťanském gymnáziu změnil k lepšímu.

V prvním ročníku odpovědělo devět z deseti nevěřících dívek, že se jejich vztah k náboženství nezměnil a jedna nevěřící dívka odpověděla, že je méně věřící. Ze sedmi nevěřících chlapců prvního ročníku odpověděl jeden chlapec, že je více věřící, čtyři chlapci odpověděli, že se jejich vztah nezměnil a dva chlapci, že jsou méně věřící.

Z šestnácti nevěřících dívek čtvrtých ročníků Stojanova gymnázia odpovědělo osm dívek, že se jejich vztah k náboženství nezměnil, sedm dívek, že jsou méně věřící a jedna dívka uvedla, že je více věřící. Z tří nevěřících chlapců čtvrtých ročníků odpověděli dva chlapci, že se jejich vztah k náboženství nezměnil a jeden chlapec, že je méně věřící.

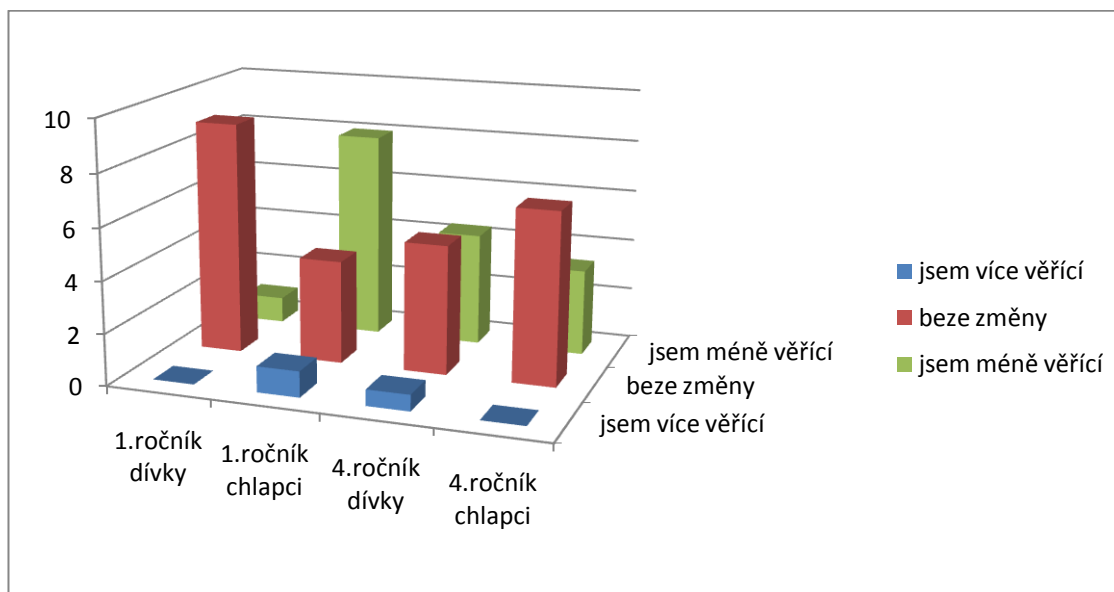
Vztah nevěřících studentů k náboženství během jejich studia na SGV

Počty nevěřících studentů

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	nevěřící				nevěřící			
jsem více věřící	0	1	1	6%	1	0	1	5%
beze změny	9	4	13	76%	8	2	10	53%
jsem méně věřící	1	2	3	18%	7	1	8	42%

Tabulka č. 8

Počty nevěřících studentů vyjádřeno graficky v procentech

Graf č. 5

V prvním ročníku odpověděly dvě věřící dívky z devíti, že se jsou více věřící, sedm věřících dívek uvedlo, že se jejich vztah k náboženství nezměnil. Ve čtvrtém ročníku odpověděli všichni tři věřící chlapci, že se jejich vztah k náboženství nezměnil.

Z dvaceti jedna věřících dívek čtvrtého ročníku odpovědělo devět dívek, že se jejich vztah k náboženství nezměnil, devět dívek odpovědělo, že jsou více věřící a tři dívky uvedly, že jsou méně věřící. Z deseti věřících chlapců odpovědělo devět chlapců, že se jejich vztah k náboženství nezměnil a jeden chlapec uvedl, že je více věřící.

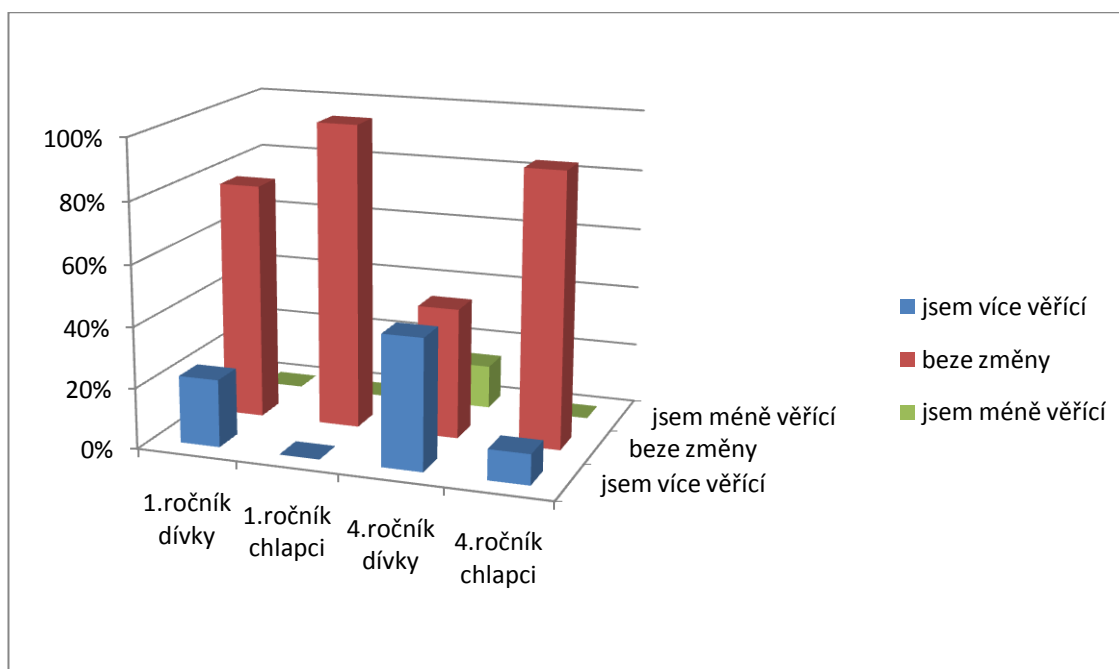
Vztah věřících studentů k náboženství během jejich studia na SGV

Počty věřících studentů

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	věřící				věřící			
jsem více věřící	2	0	2	17%	9	1	10	32%
beze změny	7	3	10	83%	9	9	18	58%
jsem méně věřící	0	0	0	0%	3	0	3	10%

Tabulka č. 9

Počty nevěřících studentů vyjádřeno graficky v procentech

Graf č. 6

Závěr:

Hypotéza se nepotvrdila. Vztah nevěřících studentů se k náboženství během jejich 4letého studia na křesťanském gymnáziu nezměnil k lepšímu, ale spíše naopak. Z celkového počtu devatenácti nevěřících studentů a studentek čtvrtých ročníků odpovědělo osm (42%) studentů a studentek, že se jejich vztah k náboženství zhoršil. Pouze jeden (5%) student uvedl, že se jejich vztah k náboženství zlepšil. Deset (53%) studentů a studentek uvedlo, že se jejich vztah k náboženství během 4letého studia na křesťanském gymnáziu nezměnil.

Z třicet jedna věřících studentů čtvrtých ročníků odpovědělo deset (32%) studentů a studentek, že se jejich vztah k náboženství zlepšil, osmnáct (58%) studentů a studentek odpovědělo, že se jejich vztah k náboženství nezměnil a tři (10%) studenti a studentky odpověděli, že se jejich vztah k náboženství během 4letého studia zhoršil.

Z odpovědí je patrné, že prostředí a výuka náboženství nemá rozhodující vliv na to, že se mladý člověk stane věřícím. Tento výsledek lze chápat jako potvrzení předpokladu v teoretické části, že dnešní mladý člověk nemá vztah k víře rozumové povahy. Pro něj nemá víra význam především na úrovni její pravdivosti a vnitřní konzistence, jako tomu bylo v předešlých stoletích, ale očekává od náboženství především jistoty v oblasti citové. Zatímco z některých výpovědí (u dotazu na hodnotový žebříček) vyplývalo, že náboženství představuje oporu, tak rozum nic takového v dnešní době, kdy žádná pravda neplatí, nemůže člověku nabídnout. Proto se ukazuje, že má-li být výuka náboženství efektivní, musí v sobě zahrnovat i velmi silný akcent jednak na společenství, které dává individualizovanému jedinci oporu, ale zároveň musí obsahovat i jakousi míru citového uspokojení a pozitivního proladění člověka.

5) Předpokládám, že většina věřících studentů by uvítala možnost navštěvovat hodiny náboženské výchovy na všech školách v České republice.

Z třiceti věřících dívek odpovědělo dvacet tři, že by měla být možnost navštěvovat ve školách v České republice náboženskou výchovu a sedm věřících dívek, že by tato možnost být neměla. Z třinácti věřících chlapců odpovědělo jedenáct, že by měla být možnost navštěvovat náboženskou výchovu ve školách a dva věřící chlapci odpověděli, že nikoliv.

Možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v ČR, věřící studenti.

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	věřící				věřící			
ano	6	3	9	75%	17	8	25	81%
ne	3		3	25%	4	2	6	19%

Tabulka č. 10

Z dvaceti šesti nevěřících dívek prvního a čtvrtých ročníků odpovědělo deset dívek, že by měla být možnost navštěvovat hodiny náboženské výchovy a šestnáct dívek, že nikoliv. Z deseti nevěřících chlapců prvního a čtvrtých ročníků odpovědělo pět, že by tato možnost být měla a pět chlapců, že nikoliv.

Možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v ČR, nevěřící studenti

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	nevěřící				nevěřící			
ano	5	4	9	53%	5	1	6	32%
ne	5	3	8	47%	11	2	13	68%

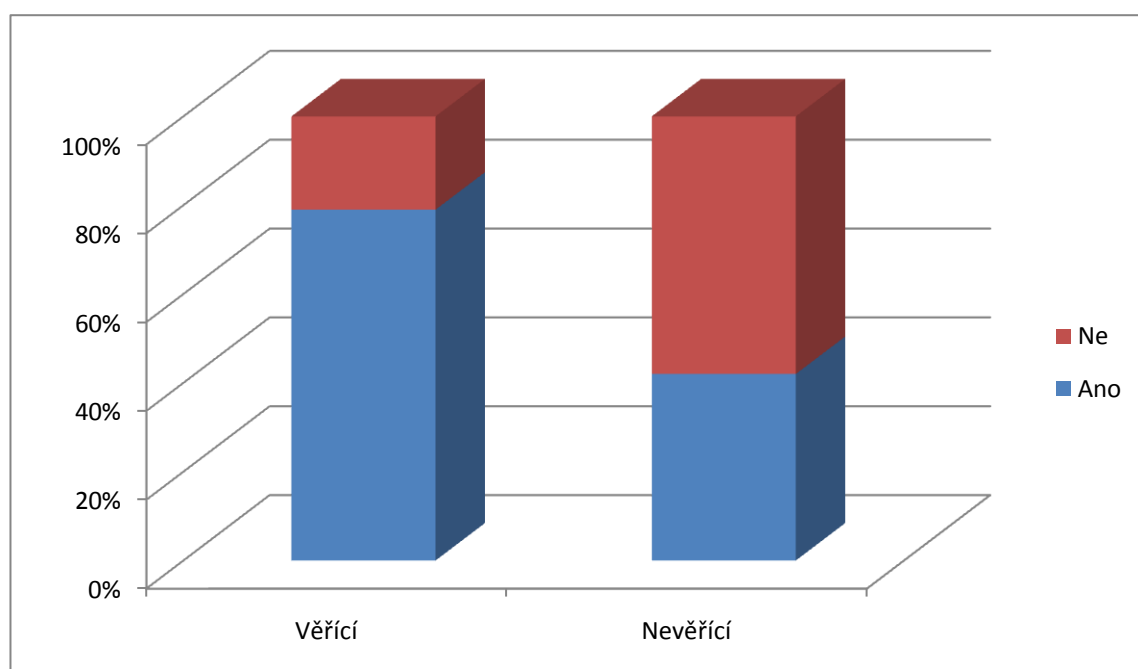
Tabulka č. 11

Možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v ČR, věřící a nevěřící studenti celkem, vyjádřeno v procentech.

	věřící		nevěřící	
	celkem	%	celkem	%
ano	34	79%	15	42%
ne	9	21%	21	58%

Tabulka č. 12

Možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v ČR, věřící a nevěřící studenti celkem, vyjádřeno graficky v procentech

Graf č.7

Závěr:

Hypotéza se potvrdila, 79% všech věřících studentů Stojanova gymnázia by uvítala možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v České republice. U nevěřících studentů to bylo 42% studentů. Z odpovědí lze tedy vyvodit, že mladí lidé chtějí náboženství předávat dále a není to pouze jejich soukromá záležitost.

Mohlo by se nyní zdát, že tento výsledek protičečí interpretaci v předešlé kapitole, kde jsme tvrdili, že sama náboženská výchova, jak je praktikována, nemá vždy pozitivní vliv. Avšak zde je třeba uvážit, že respondenti do značné míry odpovídali i pod vlivem svých hodnot. Kromě zdraví a rodiny má pro ně značný význam i svoboda a z toho důvodu nechtějí nikomu vzít právo na sebeurčení. To znamená, že výsledek u této otázky částečně vypovídá o určité vůli k předávání vlastní hodnoty, zároveň však vyjadřuje tolerantnost dnešního mladého člověka. Lze očekávat, že kdyby v otázce zaznělo, že se musí vyučovat náboženská výchova, byly by výsledky razantně odlišné.

6) Předpokládám, že většina věřících studentů se nebude cítit osamělá.

Z devíti věřících dívek z prvního ročníku se jedna cítí poměrně často osamělá, čtyři dívky někdy a čtyři dívky téměř nikdy.

Z tří věřících chlapců z prvního ročníku se dva cítí někdy osamělí a jeden téměř nikdy.

Z dvaceti jedné věřících dívek ze čtvrtých ročníků se dvě cítí poměrně často osamělé, šest dívek někdy a třináct dívek se necítí téměř nikdy osamělé.

Z deseti věřících chlapců ze čtvrtých ročníků se žádný chlapec necítí osamělý, čtyři chlapci se cítí někdy osamělí a šest chlapců téměř nikdy.

Cítíte se osamělý/á. Rozdíl mezi prvním a čtvrtými ročníky, věřící studenti a studentky.

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	věřící				věřící			
Poměrně často	1	0	1	8%	2	0	2	6%
Někdy	4	2	6	30%	6	4	10	33%
Téměř nikdy	4	1	5	42%	13	6	19	61%

Tabulka č. 13

Z deseti nevěřících dívek z prvního ročníku se tři dívky cítí někdy osamělé a sedm dívek téměř nikdy. Ze sedmi nevěřících chlapců se čtyři chlapci cítí někdy osamělí a tři téměř nikdy.

Z šestnácti nevěřících dívek čtvrtého prvního ročníku se žádná dívka necítí osamělá, čtyři dívky se cítí někdy osamělé a dvanáct dívek téměř nikdy. Z tří nevěřících chlapců se všichni chlapci necítí téměř nikdy osamělí.

Cítíte se osamělý/á. Rozdíl mezi prvním a čtvrtými ročníky, nevěřící studenti a studentky.

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	nevěřící				nevěřící			
Poměrně často	0	0	0	0	0	0	0	0
Někdy	3	4	7	41%	4	0	4	21%
Téměř nikdy	7	3	10	59%	12	3	15	79%

Tabulka č. 14

Cítíte se osamělý/á, věřící a nevěřící studenti. Vyjádřeno v procentech.

	věřící	nevěřící
Poměrně často	7%	0%
Někdy	37%	31%
Téměř nikdy	56%	69%

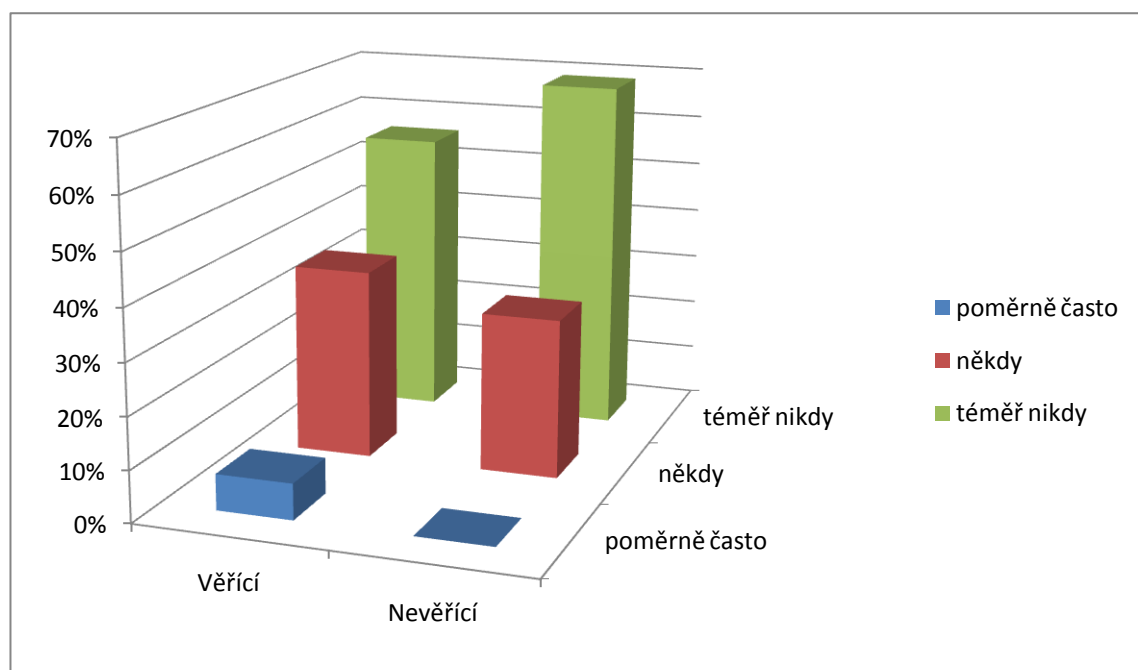
Tabulka č. 15

Jen 31% nevěřících studentů a studentek se cítí někdy osamělých a žádný student či studentka se necítí často osamělých, U věřících studentů a studentek se cítí někdy osamělých 37%, téměř nikdy se necítí osamělých 56% studentů a studentek a dokonce 7% studentů a studentek se cítí poměrně často osamělých.

Rozdíly byly v odpovědích mezi studenty prvního a čtvrtých ročníků. V prvním ročníku se poměrně často cítilo osamělých 8% věřících studentů a studentek, kdežto ve čtvrtých ročnících to bylo už jen 6% věřících studentů a studentek. Někdy se v prvním ročníku cítilo osamělých 30% studentů a studentek a ve čtvrtých ročnících 32% studentů a studentek. Téměř nikdy osamělých se cítilo v prvním ročníku 42% studentů a studentek a ve čtvrtých ročnících to bylo již 61% věřících studentů a studentek, kteří se téměř nikdy necítili osamělí.

Mezi nevěřícími studenty se v prvním ani čtvrtých ročnících necítil nikdo poměrně často osamělý. V prvním ročníku se někdy osamělí cítilo 41% studentů a studentek, kdežto ve čtvrtých ročnících to bylo už jen 21% studentů a studentek. Téměř nikdy osamocených se v prvním ročníku cítilo 59% nevěřících studentů a studentek avšak ve čtvrtých ročnících to bylo již 79% studentů a studentek.

Cítíte se osamělý/á, vyjádřeno grafem v procentech

Graf č. 8

Závěr:

Hypotéza se nepotvrdila. Věřící studenti se cítí více osamělí, než nevěřící studenti. Z toho vyplývá, že náboženství věřícím studentům nedává pocit jistoty. Rozdíl byl v odpovědích mezi studenty prvního a čtvrtých ročníků, kde se studenti čtvrtých ročníků cítí méně osamělí, než studenti prvního ročníku a není rozdíl mezi věřícími a nevěřícími studenty. Dá se tedy předpokládat, že se studenti čtvrtých ročníků cítí méně osamělí, protože většina z nich má již svoje partnery, nebo si mezi spolužáky během studia našla dobré přátele.

Do značné míry se však jedná o jistý varovný signál pro dnešní náboženskou výchovu, neboť se ukazuje, že to základní, co náboženstvími mladému člověku může nabídnout v dnešním nejistém světě – trochu zastavení jistoty a neopuštění – mu nenabízí. Pravděpodobně se jedná o souvislost se samotným průběhem náboženské výchovy, u níž se v katolické církvi klade stále velký akcent na rozumovou stránku, zatímco individualizovaný jedinec hledá spíše kolektivní prožitky, emocionální podporu společenství apod.

Zároveň by se do tohoto výsledku mohla promítat i jistá odlišnost ve výchovných stylech věřících a nevěřících rodin, kde lze předpokládat, že výchova ve věřící rodině v sobě nese více morálních příkazů, poněvadž obsahuje i náboženské normy. A z toho důvodu může vést k větší vypjatosti. To může být impulzem pro to, jak dnes realizovat náboženskou výchovu.

7) Předpokládám, že více než 50% věřící studentů nebude souhlasit s rozvodem se svým budoucím partnerem.

Z prvního ročníku odpovědělo z devíti věřících dívek čtyři dívky, že by s rozvodem se svým budoucím partnerem spíše nesouhlasilo, jedna dívka, že by spíše souhlasila a čtyři dívky, že neví. Ze čtvrtých ročníků odpovědělo z dvaceti jedné věřících dívek osm dívek, že by s rozvodem spíše nesouhlasilo, pět dívek, že by spíše souhlasilo a osm dívek, že neví.

Z prvního ročníku odpověděl z tří věřících chlapců jeden chlapec, že by s rozvodem se svým budoucím partnerem spíše nesouhlasil a dva chlapci, že neví. Z deseti věřících chlapců čtvrtých ročníků odpovědělo pět věřících chlapců, že by s rozvodem spíše nesouhlasilo, dva chlapci, že by spíše souhlasili a tři chlapci, že neví.

Souhlasil/a byste s rozvodem se svým budoucím partnerem? První a čtvrté ročníky věřící studenti.

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	věřící				věřící			
Spíše ano	1	0	1	8%	5	2	7	23%
Nevím	4	2	6	50%	8	3	11	35%
Spíše ne	4	1	5	42%	8	5	13	42%

Tabulka č. 16

Z deseti nevěřících dívek prvního ročníku odpovědělo pět dívek, že by s rozvodem spíše souhlasilo, dvě dívky, že by spíše nesouhlasily a tři dívky, že neví. Z šestnácti nevěřících dívek ve čtvrtém ročníku odpovědělo osm dívek, že by s rozvodem spíše souhlasilo, jedna dívka, že by spíše nesouhlasila a sedm dívek, že neví.

Ze sedmi nevěřících chlapců prvního ročníku odpověděl jeden chlapec, že by s rozvodem spíše souhlasil a šest chlapců, že neví. Z tří nevěřících chlapců ve čtvrtém ročníku odpověděl jeden chlapec, že by s rozvodem spíše souhlasil a dva chlapci, že neví.

Souhlasil/a byste s rozvodem se svým budoucím partnerem? První a čtvrté ročníky nevěřící studenti.

	1. ročník				4. ročník			
	dívky	chlapci	celkem	%	dívky	chlapci	celkem	%
	nevěřící				nevěřící			
Spíše ano	5	1	6	35%	8	1	9	47%
Nevím	3	6	9	53%	7	2	9	47%
Spíše ne	2	0	2	12%	1	0	1	6%

Tabulka č. 17

Souhlasil/a byste s rozvodem se svým budoucím partnerem? Vyjádřeno v procentech.

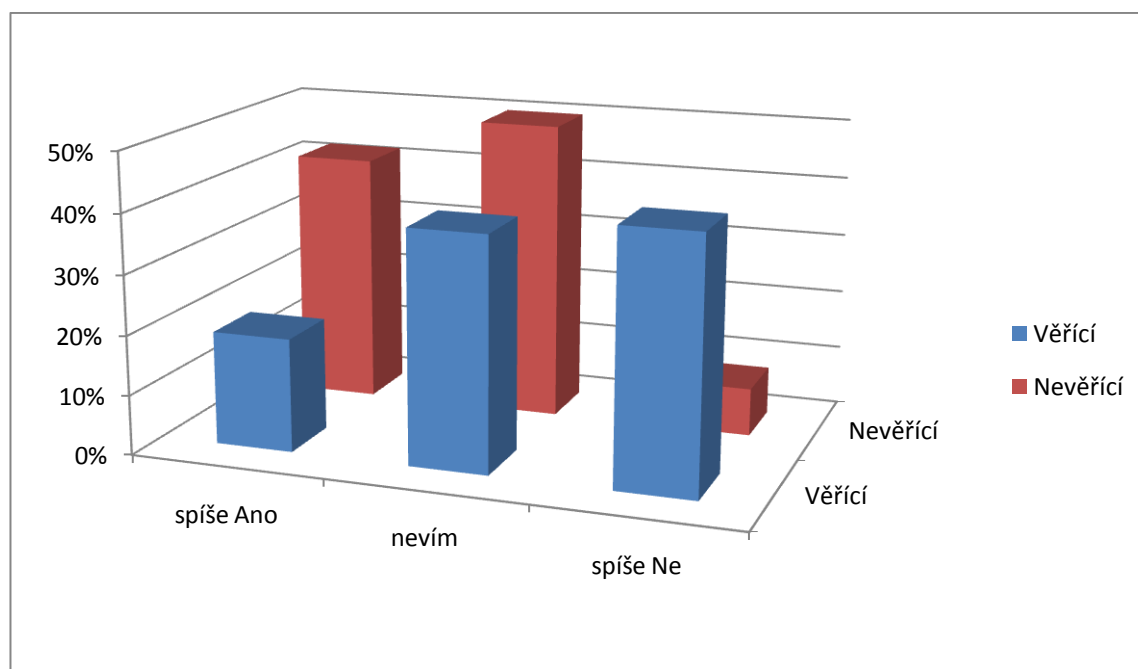
	věřící	nevěřící
Spíše ano	19%	42%
Nevím	39%	50%
Spíše ne	42%	8%

Tabulka č. 18

42% věřících studentů by spíše nesouhlasilo s rozvodem se svým budoucím partnerem. 39% studentů a studentek odpovědělo, že neví a 19% studentů a studentek odpovědělo, že by spíše s rozvodem souhlasilo.

Z nevěřících studentů a studentek by s rozvodem spíše nesouhlasilo jen 8% dotázaných, 50% odpovědělo, že neví a 42% by s rozvodem se svým budoucím partnerem spíše souhlasilo.

Souhlasil/a byste s rozvedem se svým budoucím partnerem? Vyjádřeno graficky v procentech.

Graf č. 9

Závěr:

Hypotéza se nepotvrdila, přesto odpovědi poukazují na větší stabilitu rodin věřících studentů a vyšší schopnost předávat jejich hodnoty svým dětem. Realita ovšem poukazuje také na to, že se většina věřících rozchází s jedním z významných nařízení své církve, což poukazuje na jistou privatizaci hodnot. V tom smyslu je naopak náboženská výchova v klasickém konfesionálním schématu ohrožena, protože rozrůznění hodnot s sebou přináší i rozrůznění představ o životě, tudíž je zde značný předpoklad pro to, aby se postupem času zvětšoval počet neortodoxních věřících a tím slábly předpoklady pro stabilní věřící rodinu jako základní jednotku pro dění náboženské výchovy, jak bylo výše prokázáno. V průzkumu vidíme patrný rozdíl v odpovědích věřících i nevěřících studentů v prvním a čtvrtých ročnících. O 15% více věřících studentů čtvrtých ročníků by spíše souhlasilo s rozvedem se svým budoucím partnerem, než věřící studenti prvního ročníku. U nevěřících studentů čtvrtých ročníků to byl nárůst o 12%.

8) Předpokládám, že většina věřících studentů navštěvuje alespoň jednou týdně bohoslužby.

Z třiceti šesti nevěřících studentů prvního a čtvrtých ročníků Stojanova gymnázia nenavštěvuje téměř nikdy bohoslužby žádný student či studentka.

Z devíti věřících dívek z prvního ročníku navštěvuje osm dívek alespoň jednou týdně bohoslužbu a jedna dívka alespoň jednou za měsíc. Z dvaceti jedné věřících dívek ze čtvrtých ročníků navštěvuje jedenáct věřících dívek alespoň jednou týdně bohoslužbu, čtyři alespoň jednou za měsíc a šest dívek téměř nikdy.

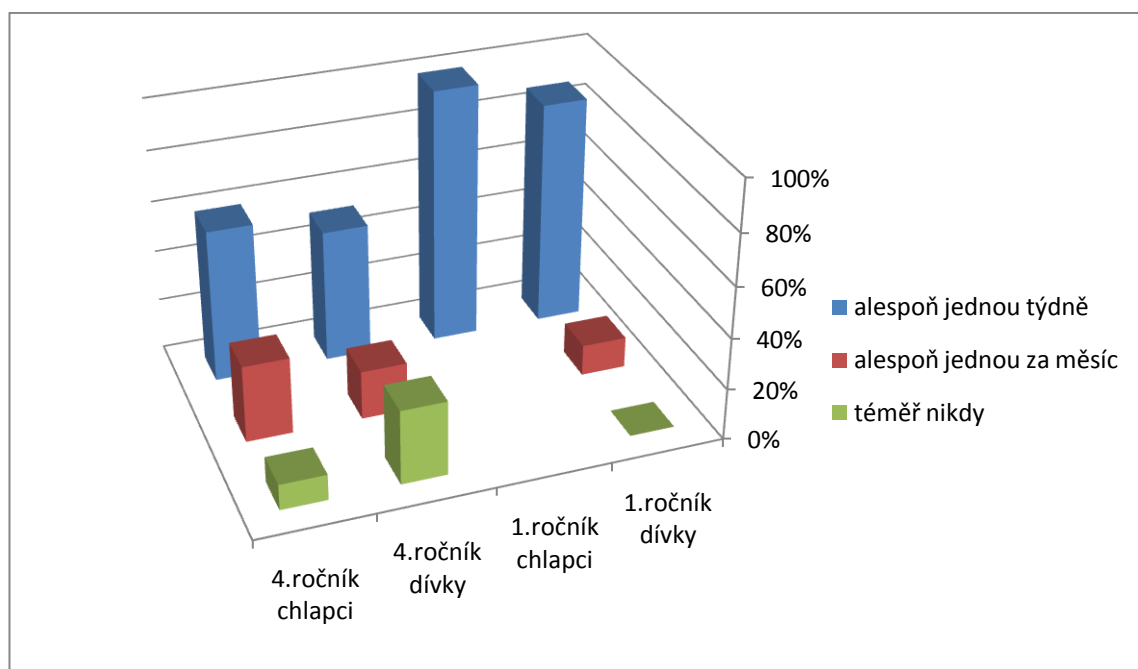
Z tří věřících chlapců z prvního ročníku navštěvují všichni tři chlapci alespoň jednou týdně bohoslužbu. Z deseti věřících chlapců ze čtvrtých ročníků navštěvuje šest chlapců alespoň jednou týdně bohoslužbu, tři chlapci alespoň jednou za měsíc a jeden chlapec téměř nikdy.

Jak často navštěvují věřící studenti a studentky bohoslužby, počet studentů vyjádřený v procentech

	1.r. dívký	1.r chlapci	4.r dívký	4.r chlapci	celkem věřících studentů	v %
Aspoň jednou týdně	8	3	11	6	28	65%
Aspoň jednou za měsíc	1		4	3	8	19%
Téměř nikdy			6	1	7	16%

Tabulka č. 19

Jak často navštěvují věřící studenti a studentky bohoslužby, vyjádřeno grafem v procentech

Graf č. 10

Závěr:

Hypotéza se potvrdila. Většina věřících studentů navštěvuje bohoslužby alespoň jednou týdně. Sedm studentů čtvrtých ročníků nenavštěvuje bohoslužby téměř nikdy, což poukazuje na privatizaci jejich víry a tedy problematické předávání náboženství, protože se odchylují od základních pravidel věrouky. Vzhledem k tomu, že se jedná o studenty a studentky čtvrtých ročníků, je možná ještě druhá interpretace. Vzhledem k tomu, že pro studenty prvního ročníku je návštěva nedělních bohoslužeb nediskutovatelná, zatímco pro studenty čtvrtých ročníků to už zdaleka neplatí, můžeme v tom spatřovat i jistý znak neautenticity ve víře, kdy vliv rodičů na dospívající mládež slábne s věkem. Tyto studentky a student nepovažovali Boha za nejvyšší hodnotu. Nejvyšší hodnotu přiřadili rodině a zdraví.

Závěr

Vzhledem k tématu „Význam náboženské výchovy z pohledu mladých lidí“, které jsem si vybrala, byl můj průzkum prováděn na křesťanském gymnáziu na Velehradě, kde jak jsem předpokládala vzhledem k jeho zaměření, studuje větší počet věřící mládeže.

V teoretické části jsem se zabývala rodinou, rodinnými tradicemi, výchovou, předáváním životních hodnot z generace na generaci, socializací jedince, privatizací víry, individualizací, spiritualitou a náboženstvím ve společnosti.

V praktické části jsem pak pomocí dotazníků zjišťovala kolik věřících a nevěřících studentů studuje v prvních a čtvrtých ročnících na Stojanově gymnáziu, kdo, nebo co mělo největší vliv na to, že jsou studenti věřící, jaká je jejich nejvyšší životní hodnota, jestli se změnil vztah nevěřících studentů k náboženství během jejich čtyřletého studia na křesťanském gymnáziu. Dále jsem zkoumala, jestli se cítí osaměle, jestli by měla být možnost navštěvovat náboženskou výchovu ve všech školách v České republice, jestli by souhlasili, nebo nesouhlasili s rozvodem se svým budoucím partnerem a jestli navštěvují bohoslužby.

Zjišťovala jsem také, jestli nastal nějaký posun mezi odpověďmi studentů v prvním a čtvrtém ročníku.

Z průzkumu vyplynulo, že na SGV studuje v prvních a čtvrtých ročnících 54% věřících studentů. Z tohoto výsledku se dá vyvodit, že nevěřící studenti si toto gymnázium vybrali proto, že křesťanské školy poskytují stejně kvalitní výuku, jako gymnázia státní. SGV je poměrně malá škola, s jednou až třemi třídami v ročníku.

Hodnota Bůh, jak jsem předpokládala, nefiguruje u většiny věřících studentů na prvním místě a tato hodnota se ukázala, jako silně polarizující. Mladý člověk se potřebuje jasně hodnotově vymezit a nalézt svou identitu. Na této cestě je mu náboženství, které tradičně představuje velmi silnou a výraznou hodnotu, nápomocné. Průzkum ukázal, že nejefektivnější způsob předávání víry je skrze rodinu a náboženskou výchovu v ní. Mladý člověk si však hledá svoji vlastní cestu, chce být autentický, což je znakem individualizované společnosti a také úkolem adolescence. V rodinách věřících studentů je větší stabilita rodiny a vyšší schopnost předávání svých hodnot dětem.

Odpovědi studentů ukázaly, že náboženství nerozhoduje o ostatních hodnotách a není chápáno jako autentické. Ovšem tam, kde byl Bůh chápán jako nejvyšší hodnota, se ukázalo, že se jedná o velmi vysoký stupeň autenticity.

Během 4letého studia na křesťanském gymnáziu se u nevěřících studentů jejich vztah k náboženství nezměnil k lepšímu, ale spíše naopak. Z toho plyne, že prostředí a výuka náboženství nemá rozhodující vliv na to, že se mladý člověk stane věřícím.

Věřící studenti Stojanova gymnázia by uvítali možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v České republice, z toho plyne, že chtějí náboženství předávat dále.

Překvapením bylo zjištění, že se věřící studenti cítí více osaměle, než nevěřící studenti. Pravděpodobně nenabízí náboženství dnešnímu mladému člověku emocionální podporu, kterou potřebuje k tomu, aby se necítil osamocen. Jistý posun nastal u studentů čtvrtých ročníků, kteří se cítili méně osaměle, než studenti prvního ročníku.

Diference byla i v odpovědích věřících studentů prvního a čtvrtých ročníků na otázku, jak často navštěvují bohoslužby. Zatímco věřící studenti prvního ročníku navštěvují bohoslužby jednou týdně, někteří věřící studenti čtvrtých ročníků téměř nikdy. Jsou to studenti, kteří nepřidali Bohu nejvyšší hodnotu na jejich žebříčku hodnot, což poukazuje na privatizaci jejich víry.

Anotace

Diplomová práce se zabývá významem náboženské výchovy z pohledu mladých lidí. Je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část se zabývá rodinou, výchovou, životními hodnotami, socializací, privatizací víry, individualizací, spiritualitou a náboženstvím. Praktická část je zaměřena na mládež ve věku 15 až 18 let. Úkolem praktické části je pomocí dotazníku zjistit jak současní mladí lidé nahlíží na náboženskou výchovu.

Klíčová slova:

rodina, rodinné tradice, životní hodnoty, výchova, globalizace, socializace, mladí lidé, privatizace víry, individualizace, spiritualita, náboženství, náboženská výchova.

Annotation

This thesis deals with the significance of religion classes for youngsters. It consists of two parts, first of them being theoretical, the second practical. Theoretical part focuses mainly on family, education, personal values, socialization, and privatization of religion, individuation, spirituality and religion itself. The practical part, in form of a survey, is aimed at young people aged 15 to 18 and its main objective is uncovering the relationship of modern young people and religion classes.

Keywords:

family, family traditions, life beliefs, education, globalization, socialization, young people, privatization of religion, individualization, spirituality, religion, religion classes.

Seznam literatury:

- BAUMAN, Zygmunt. *Individualizovaná společnost*. Vydala Mladá fronta. Vydání první. Praha 2004. ISBN 80-204-1195-X
- BECK, Ulrich. *Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main. Erste Auflage 1986. 23456-9190898887
- DE SINGLY, Francois. *Sociologie současné rodiny*. České vydání: Portál, s.r.o., Vyd.1. Praha: Portál, 1999. ISBN: 80-7178-249-1
- DOSICK, Wayne. *Kinder brauchen Werte*. Scherz Verlag, Bern, München, Wien. Dritte Auflage 1996. ISBN-13:978-3502151531
- HALÍK, Tomáš. *Víra a kultura*. Zvon, české katolické nakladatelství a vydavatelství, spol.s.r.o., Praha 1995. ISBN 80-7113-117-2
- HANUŠ, Jiří. *Náboženství v době společenských změn*. Vydala Masarykova univerzita v Brně. 1. vydání 1999. ISBN 80-210-2251-5
- HANUŠ, Jiří., VYBÍRAL, Jan. *Náboženství v globální občanské společnosti*. Vydalo: Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno. 1. vydání v roce 2008. ISBN 978-80-7325-140-6
- HOLM, Nils, G. *Úvod do psychologie náboženství*. První vydání. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-217-3
- HORKÁ, Hana. *Výchova pro 21. století. Koncepce globální výchovy v podmínkách české školy. Druhé rozšířené a doplněné vydání*. Paido, edice pedagogické literatury, Brno 2000. ISBN 80-85931-85-0
- HUBER, Andreas. *Die Lebensweisheiten der 15-Jährigen*. Verlag: ARISTON 2003. ISBN-13: 9783720524100
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vydání první. Praha: Portál, 2008. ISBN: 978-80-7367-383-3

- LUŽNÝ, Dušan. *Náboženství a moderní společnost*. První vydání, 1999. Vydala Masarykova univerzita v Brně roku 1999. Sazba a tisk: DaTaPrint. ISBN 80-210-2224-8
- LUŽNÝ, Dušan., NEŠPOR, Zdeněk. *Sociologie náboženství*. Vydalo nakladatelství Portál, s.r.o., Praha 2007, Vydání první. ISBN 978-80-7367-251-5
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Ediční řada Studijní texty, 3. svazek, v sérii učebnic navržené ediční radou kateder sociální práce svazek 1. Sociologické nakladatelství, Praha 1993. Vydání první. ISBN 80-901424-7-8
- PIGHIN, Gerda. *Kindern Werte geben – wann und wie?* Mosaik Verlag München in der Verlagsgruppe Bertelsmann GmbH. Druck und Bindung: Sebald Sachsendruck, Plauen. ISBN 3-576-11127-1
- RÉMOND, René. *Náboženství a společnost v Evropě*. Nakladatelství Lidové noviny 2003. ISBN: 80-7106-496-3
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha 2002, Nakladatelství Portál, s.r.o., První vydání. ISBN 80-7178-547-4
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Vydalo nakladatelství Portál, s.r.o., Vydání první, Praha 2007. ISBN 978-80-7367-312-3
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti*. Vydalo nakladatelství Orbis v Praze v roce 1975. 3. vydání. 510-21-852
- SAK, Petr., SAKOVÁ, Karolína. *Mládež na křižovatce*. Svoboda Servis, Praha 2004. Vydání první. ISBN: 80-86320-33-2
- SKALICKÝ, Karel. *Po stopách neznámého boha*. Vydáno Aula, Praha 1994. ISBN 80-901626-4-9
- SMĚKAL, Vladimír. *O lidské povaze*. První české vydání v únoru 2005. Nakladatelství Cesta. ISBN 80-7295-069-X

- SMÉKAL, Vladimír., MACEK, Petr. *Utváření a vývoj osobnosti*. Vydalo nakladatelství Barrister & Principal – studio, s.r.o., Brno 2002. Vydání první. ISBN 80-85947-83-8
- SOKOL, Jan. *Člověk a náboženství*. Vydání 1., Praha: Portál 2004. ISBN 80-7178-886-4
- STRUCK, Peter. *Das Erziehungsbuch*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft 2005. Primus Verlag. ISBN 3-89678-554-0
- TZSCHEETZSCH, Werner., ZIEBERTZ, Hans-Georg. *Religionsstille Jugendlicher und moderne Lebenswelt*. 1. Auflage 1996, Don Bosco Verlag, München. ISBN 3-7698-1013-9
- VANĚK, Jan. *K biologickým a psychologickým zřetelům výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1972. Vydání první. 14-481-72
- ZIEBERTZ, Hans-Georg., SIMON, Werner. *Bilanz der Religionspädagogik*. Patmos Verlag, Düsseldorf 1995. 1. Auflage. ISBN 3-491-78470-0

Internetové odkazy:

- Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher, URL:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Psychologie>
- Kirche der Freiheit?- Eine Religions- und organisationssoziologische Analyse
URL: <http://books.google.de/books?id=mNjHkjgbasC&pg=PA10&dq=privatisierung+des+glaubens&cd=2#v=onepage&q=privatisierung%20des%20glaubens&f=false>
- Zur Lage des Evangelischen Christentums in Deutschland 2001, URL:
<http://www.hohewarte.de/MuM/Jahr2001/EvChrist0115.html>
- Obyvatelstvo podle náboženského vyznání v krajích a okresech, URL:
[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600380230/\\$File/41320572.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600380230/$File/41320572.pdf)

Seznam použitých zkratk:

SGV Stojanovo gymnázium Velehrad

např. například

č. číslo

str. strana

kupř. kupříkladu

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Počty věřících a nevěřících studentů v prvním a čtvrtých ročnících SGV ve školním roce 2009/2010

Tabulka č. 2 - Procentuální vyjádření věřících a nevěřících studentů

Tabulka č. 3 - Co mělo největší vliv na rozhodnutí, že jsou mladí lidé věřící

Tabulka č. 4 - Počty věřících studentů, kteří danou hodnotu uvedli na prvním místě

Tabulka č. 5 – Počty věřících studentů, kteří danou hodnotu uvedli na posledním místě

Tabulka č. 6 – Počty nevěřících studentů, kteří danou hodnotu uvedli na prvním místě

Tabulka č. 7 – Počty nevěřících studentů, kteří danou hodnotu uvedli na posledním místě

Tabulka č. 8 – Vztah nevěřících studentů k náboženství během jejich studia na SGV

Počty nevěřících studentů

Tabulka č. 9 - Vztah věřících studentů k náboženství během jejich studia na SGV

Počty věřících studentů

Tabulka č. 10 - Možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v ČR, věřící studenti

Tabulka č. 11 - Možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v ČR, nevěřící studenti

Tabulka č. 12 - Možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v ČR, věřící a nevěřící studenti celkem, vyjádřeno v procentech

Tabulka č. 13 - Cítíte se osamělý/á. Rozdíl mezi prvním a čtvrtými ročníky, věřící studenti a studentky.

Tabulka č. 14 - Cítíte se osamělý/á. Rozdíl mezi prvním a čtvrtými ročníky, nevěřící studenti a studentky

Tabulka č. 15 - Cítíte se osamělý/á, věřící a nevěřící studenti. Vyjádřeno v procentech.

Tabulka č. 16 - Souhlasil/a byste s rozvodem se svým budoucím partnerem? První a čtvrté ročníky věřící studenti.

Tabulka č. 17 - Souhlasil/a byste s rozvodem se svým budoucím partnerem? První a čtvrté ročníky nevěřící studenti.

Tabulka č. 18 - Souhlasil/a byste s rozvodem se svým budoucím partnerem? Vyjádřeno v procentech.

Tabulka č. 19 - Jak často navštěvují studenti a studentky bohoslužby, počet studentů vyjádřený v procentech

Seznam grafů

Graf č. 1 – Počty studentů v prvním a čtvrtých ročnících

Graf č. 2 – Počty věřících a nevěřících studentů v prvním a čtvrtých ročnících ve školním roce 2009/2010

Graf č. 3 - Co mělo největší vliv na to, že jste věřící? Počty studentů znázorněné graficky.

Graf č. 4 - Největší vliv na rozhodnutí mladých lidí, že jsou věřící, vyjádřený v procentech.

Graf č. 5 - Počty nevěřících studentů vyjádřeno graficky v procentech

Graf č. 6 - Počty nevěřících studentů vyjádřeno graficky v procentech

Graf č. 7 - Možnost navštěvovat náboženskou výchovu na všech školách v ČR, věřící a nevěřící studenti celkem, vyjádřeno graficky v procentech

Graf č. 8 - Cítíte se osamělý/á, vyjádřeno grafem v procentech

Graf č. 9 - Souhlasil/a byste s rozvodem se svým budoucím partnerem? Vyjádřeno graficky v procentech.

Graf č. 10 - Jak často navštěvují studenti a studentky bohoslužby, vyjádřeno grafem v procentech

Seznam příloh

Dotazník

DOTAZNÍK - odpovědi prosím kroužkujte, nebo křížkujte.

žena muž

1. ročník 4. ročník

1. Jste věřící?

a) ano b) ne

2. Co mělo největší vliv na rozhodnutí, zda jste věřící či nikoliv?

- a) rodina
- b) přátelé
- c) škola
- d) média
- e) sám jsem k tomu dospěl
- f) jiné (uveďte)

3. Změnil se Váš vztah k náboženství během Vašeho pobytu na gymnáziu?

- a) jsem více věřící
- b) beze změny
- c) jsem méně věřící

4. Měla by být na všech školách v ČR možnost navštěvovat hodiny náboženské výchovy?

- a) ano
- b) ne

5. Seřad'te hodnoty od 1 do 9

- ... politická angažovanost
- ... svoboda
- ... seberealizace ve studiu a povolání
- ... Bůh
- ... životní prostředí
- ... zdraví
- ... rodina
- ... zábava
- ... majetek

6. Proč považujete hodnotu, které jste přiřadili č.1 za nejdůležitější? _____

7. Cítím se osamělý/á

- a) poměrně často
- b) někdy
- c) téměř nikdy

8. Souhlasil/a byste s rozvodem se svým budoucím partnerem?

- a) spíše ano
- b) nevím
- c) spíše ne

9. Jak často navštěvujete bohoslužby?

- a) aspoň jednou týdně
- b) aspoň jednou za měsíc
- c) téměř nikdy